

Pædagogisk læreplan for Dagtilbuddene i Aarup-området

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver de pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde. Læreplanen indgår samtidig i det lovpligtige tilsyn som et vigtigt supplement til Kvalitetsaftalen - og er her suppleret med vigtige kommunale politikker og strategier.

Forord

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for personalets pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse i dagtilbuddet. Legen er grundlæggende for børnenes trivsel, udvikling og læring. Børneperspektivet er tydeligt i den pædagogiske praksis og forældre og dagtilbud samarbejder om barnets/børnenes udvikling og læring. Læreplanen er et levende dokument, som beskriver pædagogiske overvejelser og refleksioner i relation til de intentioner, mål og krav som fremgår af Dagtilbudsloven.

Læreplanen bygger på Børne- og Undervisningsministeriets "Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold" samt "Skabelon til pædagogisk læreplan".

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan. Den konkrete læreplan angiver en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til den aktuelle børnegruppe.

Denne rapport er suppleret med politikker og strategier, som er gældende for dagtilbud i Assens Kommune. Det er intentionen, at vi ved denne sammenhæng bidrager til at forenkle alle de krav og indsats, der skal efterleves i et dagtilbud. Læreplanen udgør fremadrettet den pædagogiske del af kvalitetsaftalen for dagtilbud i Assens Kommune, i forbindelse med det lovpligtige tilsyn. Læreplanen suppleres med en Kvalitetsaftale som tidligere nævnt.

I læreplanen er indskrevet følgende politikker og strategier:

- Med vilje og hjerte - Vision 2030
- Børne- og Ungepolitik (Ny på vej i 2020)
- Sundhedspolitikken
- Assensmodellen
- Sprogvurdering af alle 3-årige børn

Vi håber, du som læser får indsigt og inspiration om pædagogisk praksis i vores dagtilbud
– rigtig god læselyst!

Venlig hilsen

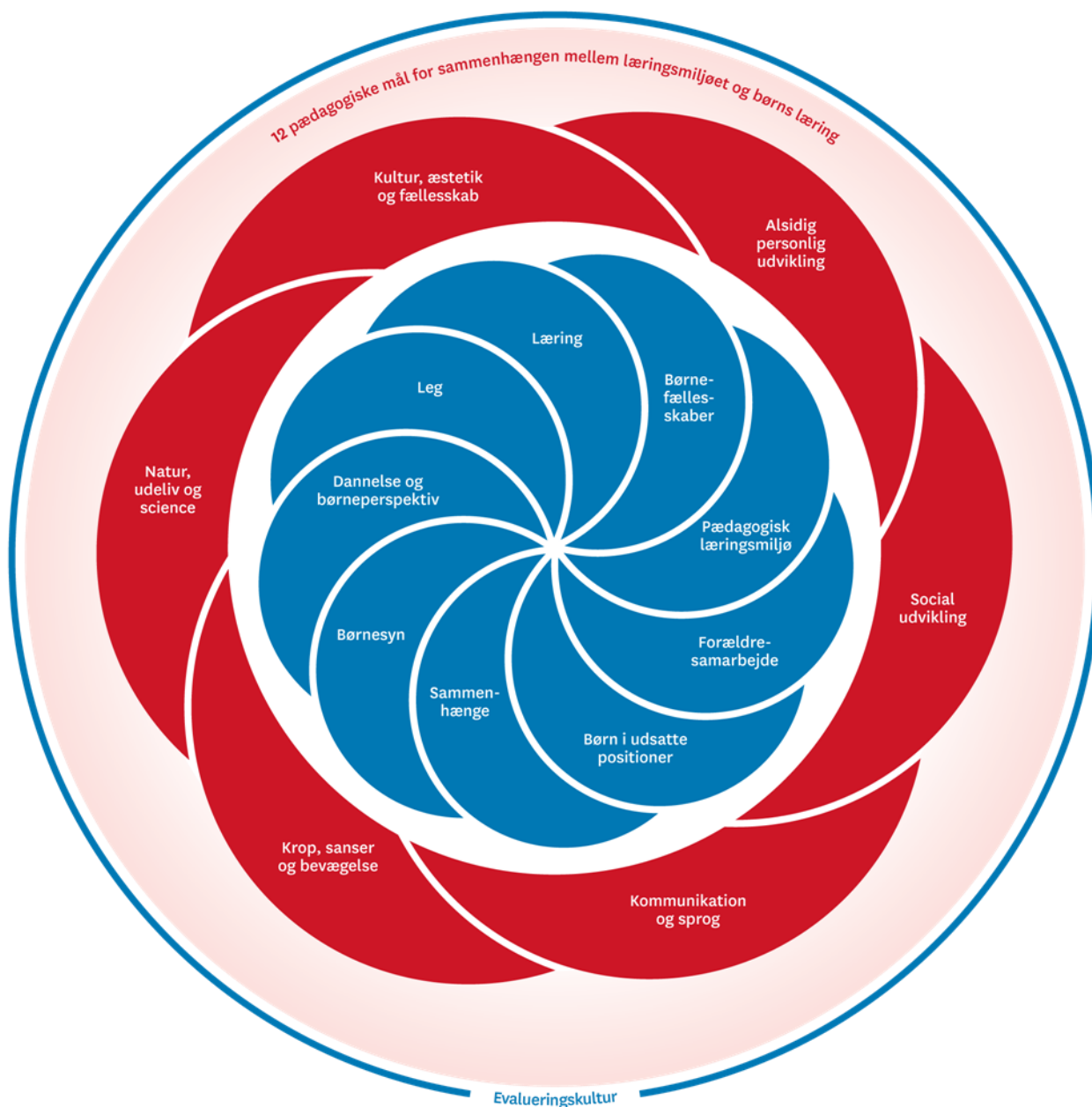
Lederteamet i Dagtilbuddene i Aarup

Bente Kruse – Jeannette Hansen og Områdeleder Synnøve Traasdahl.

Indhold

Forord	2
Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	4
Kort præsentation	5
Pædagogisk grundlag	8
Assens Kommune - Vision 2030 – med vilje og hjerte	8
Børne- og ungepolitik	9
Sundhedspolitik	9
Assens Modellen	10
Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	11
Eksempler fra praksis.	13
Pædagogisk læringsmiljø	15
Samarbejde med forældre om børns læring	19
Børn i udsatte positioner	21
Sammenhængende børneliv	23
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan	26
Inddragelse af lokalsamfundet	26
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	27
De seks læreplanstemaer	28
Alsidig personlig udvikling	29
Social udvikling	32
Kommunikation og sprog	35
Krop, sanser og bevægelse	39
Natur, udeliv og science	42
Kultur, æstetik og fællesskab	44
Evalueringskultur	46
Evalueringskultur i Assens Kommune	46
Dokumentation og evalueringspraksis	48

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Denne blomst beskriver visuelt den nye dagtilbudslov – både det fælles pædagogiske grundlag og læreplanerne.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold.](#)

Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der løbende til publikationen.

Kort præsentation

Dagtilbud: Dagtilbuddene i Aarup-området

Børnehuse: Møllebakken, Drømmebakken og Fuglebakken

Antal dagplejere: 15 dagplejere, 4 legestuegrupper.

Dagtilbuddene i Aarup-området består af 3 børnehuse, Fuglebakken, Drømmebakken og Møllebakken samt 15 dagplejehjem. Der er ugentlig legestue i to af børnehusene. I Møllebakken er der Vuggestuen Solstrålen og Specialbørnehaven Solsikken. De 3 matrikler ligger i gåafstand fra hinanden og tæt på Aarup Skolen. Kun 2 af dagplejerne ligger udenfor Aarup by. Vi har pr 1. januar 2021 ca. 212 børn og 58 pædagogiske medarbejdere. 6 medarbejdere varetager vores frokostordning. Herudover har vi 1 sekretær på deltid.

Lederteamet består af en områdeleder, samt 2 faglige ledere. Sidstnævnte er ansat i august 2020, efter en lang periode med kun 1 faglig leder grundet sygdom. Det har givet et stort efterslæb både fagligt og kulturmæssigt i flere af afdelingerne, som lederteamet i samarbejde med de pædagogiske medarbejdere arbejder på at forbedre. Vi ønsker at have store ambitioner på børnenes vegne.

Vores værdier er **Glæde - Mangfoldighed - Udvikling.**

GLÆDE

At føle sig som en del af en helhed. Hvor humor og åbenhed i kommunikationen skaber trivsel og tryghed for både børn og medarbejdere. At man har indflydelse og tager ansvar for sit arbejde - sammen lykkes vi, det giver arbejdsglæde.

MANGFOLDIGHED

At vi rummer og anerkender hinandens forskelligheder, hvor mangfoldighed er en integreret del og en styrke for fællesskabet. Hvor respekt og forståelse er en del af hverdagen.

UDVIKLING

At lære børnene at begå sig i sociale sammenhænge og i forpligtende fællesskaber.

Det betyder vi skaber lege- og læringsmiljøer som pirrer barnets nysgerrighed og undren. Vi giver barnet tryghed til at tro på – ”JEG KAN OG VIL”.

At de voksne har stærke faglige fællesskaber, hvor vi sammen tør undre os. Vi tager ansvar for os selv og for fællesskabet. Vi er åbne for nye ideer og for forandringer hvor kommunikation, vidensdeling og uddannelse er en naturlig del af arbejdet.

Det er værdier, som lever og jævnligt reflekteres. Vores ambition er at de skal kunne mærkes både hos børn, forældre, ansatte og gæster.

Faglighed og kvalitet.

Fagligheden bæres af et stærkt fællesskab mellem afdelingerne. En årlig pædagogisk weekend, samt 4 årlige fællesmøder, har siden 2012 skabt en samhørighed, hvor Dagtilbuddene i Aarup er et ”vi”.

Nyeste skud på stammen er vores 15 dagplejere, som fuldender mangfoldigheden i dagtilbuddet, når forældrene skal vælge for deres barn.

Vi har prioriteret mange uddannelsesmidler på den fælles faglige opkvalificering. En rød tråd gennem årene har siden 2012 givet os fælles sprog og bragt os gennem emner som inklusion (Mathilde Nyvang), kommunikation (Jan Huus), Digitalisering (Malene Rungvald Christensen), Børn og voksnes læring (Kurt Bendix-Olsen), Forældresamarbejde (Suzanne Krogh), Feedback (Dacapo), Leg (Charlotte Brønsted); Børneperspektiver, børnesyn og læring (Signe Thorhauge); samt GROW (2021) (Tea Thyrrer Sørensen).

Vi uddannede i 2013-15 4 inklusionsvejledere, 3 af disse fandt i årene herefter nyt arbejde.

Enkelte medarbejdere har deltaget i temadage, bl.a. i 2019 om Low Arousal, noget vi vil bygge videre på. Alle, som var ansat tilbage i 2013 har været på ICDP-uddannelse. ICDP vil fortsat være i brug og fremtidigt overvejes om nyere ansatte skal have uddannelsen, da den giver et godt udgangspunkt for den enkelte pædagog til at arbejde med sig selv og sin faglighed, til gavn for børnenes læringsmiljø. Vi har arbejdet med børn med den metode, der hedder Sunshine Cirkels/Theraplay. Dels oplært af ressourcepædagoger fra PPR og dels et par medarbejdere, som har været på endags kursus. Efteråret 2021 skal vores faglige ledere, samt 2 medarbejdere fra Solsikken have en 3-dages uddannelse i Theraplay.

Det pædagogiske arbejde er centreret omkring team-samarbejde – som også har været et indsatsområde, med drøftelser af samarbejdet, rollefordeling og teammøder. Det står os klart, at kvaliteten af teammøderne øges ved deltagelse af faglig ledelse. Det er vigtigt at de faglige ledere er tæt på praksis, kender børnene og kan guide og 'forstyrre tilpas' i praksis såvel som til teammøder. Der er 3 punkter på et teammøde: Læringsmiljøet, børn og praktisk.

Vi har siden 2018 udviklet på vores ledelse i lederteamet og måden at facilitere teammøder på. Vi har forsøgt at give mere tid til faglig ledelse, ved at udpege 'Oldfruer' og arbejdsplanlæggere i husene. Ligeledes mødes vuggestuens faglige leder jævnligt med dagplejepædagogen for fælles at drøfte udvikling af 0-2 års området.

Senest er udviklingen intensiveret i dagplejen, hvor legestuegrupperne er det faglige team og der hvor faglige input, drøftelser og sparring finder sted. Disse ledes primært af vores dagplejepædagog. Men også dagplejens faglige fyrtårne spiller en rolle her.

I børnehusene har de faglige fyrtårne deltaget i en arbejdsgruppe, som har været tovholdere for arbejdet med læreplanen og de har bidraget på møderne siden 2019.

Samarbejde på tværs. Udover fælles møder og pædagogisk weekend, har vi også mere sociale arrangementer, som binder afdelingerne sammen. Vi holder fælles sommerfest og en årlig Markedsdag. Efter Corona, kan der blive ændret på traditionerne. Men det store mål er at bibeholde sammenhørighedsfølelsen mellem de 5 afdelinger.

Når vi udfordres af problemstillinger i teamet eller i ft. enkelte børns udvikling, sætter vi tid af til interne dialogmøder – et forum, hvor der er tid til at dykke ned i problemstillingen og hvor der sikres en mangfoldighed af deltagere (4-6 deltagere) og altid mindst en udenforstående. Udbyttet bliver enten forslag til indsatser og fokuspunkter, eller en beslutning om at skulle arbejde videre med en indstilling til kompetenceteamet.

På tværs af afdelingerne mødes vores vejledere 4 gange årligt til erfaringsudveksling og planlægning af inspirerende oplæg til fællesmøde. Pt. er det motorikvejledere, sprog/kommunikationsvejledere, praktikvejledere og It vejledere.

Da de fleste dagplejere bor i Aarup by, er der rig mulighed for at mødes på en legeplads, i skoven eller privat. Området har 2 ladcykler og flere dagplejere har valgt at en købe selv, og kan på den måde let komme på en lidt længere tur. Dagplejen har beholdt egne traditioner med 'små synger sammen', affaldsindsamling og 'Dagplejens dag' i maj.

Solsikken: Solsikken er Assens Kommunes tilbud til børn med fysiske og/eller psykiske funktionsnedsættelser. Det er et §32 tilbud, som har fysio- og ergoterapi inkluderet samt jævnlig sparring med tale/høre konsulent og psykolog fra Specialrådgivningen, som ligeledes står for udredning forud for visitering.

Solsikken er forsøgt indeholdt i vores pædagogiske læreplan, men eksemplificeret med små praksiseksempler inden for flere områder.

Solsikken har pt. et gennemsnit på 16 børn, hvoraf 2 er mellemkommunale. Der er ansat 9 pædagoger, 1 fysioterapeut og 1 ergoterapeut samt en lønnet studerende i 3. praktik fra pædagogseminariet. Alle børn har en individuel handleplan, som er rammen for den indsats barnet tilbydes. Vi har en børnegruppe, Tigeren, målrettet børn inden for autismespektret. Vi har en minibus som anvendes til ture ud af huset. Desuden har vi et varmtvandsbassin, som bruges af både vuggestue og specialbørnehave og eksterne brugere.

Området og faciliteter.

I Aarup er der både mulighed for gode naturoplevelser langs åen og i skoven, som benyttes hver uge. I byen er der bibliotek, tandlæge og forretninger, sportsplads og legepladser og en tur til togstationen er spændende for mange børn.

Vores dagplejere har skønne fysiske rammer, både i egen have og tæt på natur og legepladser. De 3 børnehuse har tilhørende inspirerende og naturskønne legepladser, som vi forsøger at give forskellige udtryk. De to har f.eks. store bålhytter, den 3. en stor mooncarbane. Der er en vis nedslidning, særligt i Fuglebakken, som vi arbejder på at opgradere i en langsigtet plan. Inden døre råder vi også over et stort motorik-rum, som benyttes på tværs af afdelingerne.

I Dagtilbuddene i Aarup er der **frokostordning**, som hver dag giver børnene en varieret og mættende kost. Vi sigter efter bronzemærket i økologi på 30% og prioriterer f.eks. danske æbler frem for udenlandske økologiske. Produktionskøkkenet ligger i Drømmebakken, hvor maden laves til begge børnehaver, samt storproduktion til alle børnehuse.

Studerende: Vi samarbejder med UCL omkring pædagogstuderende i praktik. Vi oplever stor værdi gennem de studerendes nysgerrighed på praksis. Det bidrager til faglig refleksion i og over praksis.

Se mere på vores hjemmeside: <https://bh-aarup.assens.dk> Her finder du links til flere relevante oplysninger om Dagtilbuddene i Aarup-området.

Pædagogisk grundlag

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag."

"Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i *alle* dagtilbud i Danmark."

"De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter, udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv."

"Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag *skal* være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud."

"Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Assens Kommune - Vision 2030 – med vilje og hjerte

I det følgende præsenteres vision, politikker m.m. fra Assens Kommune, som har betydning for den pædagogiske læreplan, og for det arbejde der pågår i dagtilbuddene.

Visionen har et afsnit, der hedder: Vores børn og unge lykkes.

”Vores børn og unge er vores fremtid. Vi giver dem de bedste forudsætninger for at leve et godt liv med et stærkt selvværd. Vi følger børnene fra deres første skridt og hjælper dem på vej til sunde vaner og et aktivt hverdagsliv med bevægelse, sport og fællesskaber.

Det fortsætter i dagplejen, daginstitutioner og skoler, hvor børn og unge har rammer til at være kreative, til at lege, lære og danne venskaber og relationer.

Børn og unge udvikler sig både fagligt, personligt og socialt på vejen mod et voksenliv, hvor de trives og forsørger sig selv. Vores ungdomsuddannelser, lære- og arbejdspladser hjælper til.

Vores skoler, uddannelsessteder, virksomheder og kulturinstitutioner arbejder tæt sammen og inspirerer vores børn og unge, så de udnytter deres fulde potentiale. Både dem der selv kan og vil, og dem der skal have ekstra hjælp til at finde netop deres vej.

I 2030 er alle unge i uddannelse eller arbejde.”

Denne vision forudsætter, at dagtilbud i Assens Kommune tilbyder høj kvalitet, der understøtter alle børns generelle trivsel, udvikling, læring og dannelse jf. den nye Dagtilbudslovs formål.

Børne- og ungepolitik

” Et godt børneliv- *altid* et fælles ansvar”

Alle børn har ret til omsorg og anerkendelse.

Alle børn skal kunne træffe gode og sunde valg for sig selv, så de bliver i stand til at mestre livet og udvikle ansvarlighed for sig selv og fællesskabet.

Alle børn skal som udgangspunkt have adgang til samfundets almene tilbud, hvor de indgår i fællesskaber, der udfordrer og støtter en udvikling af deres personlige, sociale og faglige kompetencer og tilgodeser særlige behov.”

Denne politik danner rammen for alle børn – også børn med særlige behov eller i udsatte positioner. Den er under revision og Assens Kommune barsler med en ny børne- og ungepolitik i sommeren 2020. Politikken bygger ligeledes oven på indhold og kvalitet i kommunale og private dagtilbud.

Læs mere her:

[Assens Kommunes børne- og ungepolitik](#)

Bemærk- ny Børne og Ungepolitik forventes i efteråret 2020

Sundhedspolitik

Byrådet ønsker, at Assens Kommune skal være en sund kommune både fysisk og mentalt – og det gælder både de helt små, unge og ældre. Et af pejlemærkerne i politikken hedder:

En sund start på livet.

AMBITION:

” VI REDUCERER ULIGHED OG SKABER MØNSTERBRYDERE, OG I DE FØRSTE 1000 DAGE AF ET BARN'S LIV SÆTTES DER SÆRLIGT FOKUS PÅ DET VI VED, DER FREMMER TRIVSEL, UDVIKLING OG LÆRING. I ASSENS KOMMUNE ER VI FORPLIGTET TIL TYDELIG

FORVENTNINGSASFSTEMNING MED ISÆR FORÆLDRE SAMT ANDRE AKTØRER OMKRING DET ENKELTE BARN, SÅ VI TAGER ET FÆLLES ANSVAR FOR ALLE BØRNS SUNDHED”.

Sundhedspolitikken retter sig bl.a. mod forældre og hele 0-6-års området og matcher fint ambitionerne med fælles pædagogisk grundlag og læreplaner i den nye Dagtilbudslov. Vi ved, at en sund start på livet har en livsvarig positiv betydning, og særligt de første 1000 dage af et barns liv har stor betydning for resten af barnets opvækst.

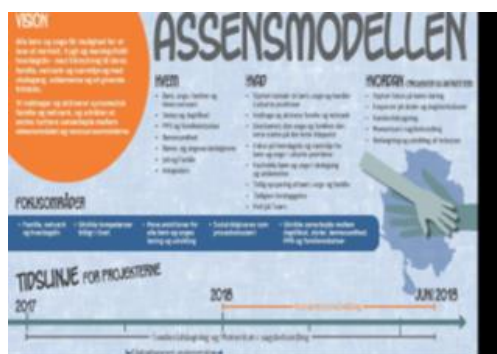
Læs mere under læreplanstemaet: Krop, sanser og bevægelse

Find politikken her: [Assens Kommunes sundhedspolitik](#)

Assens Modellen

En tidligere indsats for børn og unge, som bygger på en helhedsorienteret tværfaglig indsats på baggrund af tidlig opsporing.

Vision: Alle børn og unge får mulighed for at leve et normalt, trygt og meningsfuldt hverdagsliv – med tilknytning til deres familie, netværk og nærmiljø og med skolegang, uddannelse og et givende fritidsliv. Vi inddrager og aktiverer systematisk familie og netværk og udvikler et endnu tættere samarbejde mellem almenområdet og ressourceområderne.

Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Børnesyn

Vi tager afsæt i et barnesyn, hvor barndommen har værdi i sig selv. Centrale værdier for barndommen er for os

- At føle sig tryk
- At være deltagende i leg
- At opleve livsglæde

I Dagtilbuddene i Aarup har 4 kompetencer særlig stor betydning for barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse: Nysgerrighed – mod – vedholdenhed – medmenneskelighed.

Dannelse og børneperspektiv

Dannelse er et begreb for tillærte evner, hvilket vil sige evner som ikke er medfødte. Dannelsen pågår derfor gennem hele livet og starter allerede fra barnet er nyfødt.

Som dagtilbud modtager vi barnet i vuggestue eller dagpleje, når det i gennemsnit er ca. 10 måneder og vi er derfor med til at påvirke det lille barns dannelse fra første færd.

I Dagtilbuddene i Aarup arbejder vi ud fra værdierne glæde, mangfoldighed og udvikling. Disse værdier er med til at skabe en del af den dannelse, som vi arbejder med.

Dannelsen ser vi som en proces frem mod, at barnet kan forankre værdier og viden i sit eget liv. Når vi arbejder med dannelse, bidrager vi til et miljø, hvor børn bliver relationskompetente. Børnene bliver i stand til at afkode og regulere sig i forhold til andres signaler og handle hensigtsmæssigt og således bidrage til det positive samspil med andre. Dannelse kan deles op i almen dannelse og faglig dannelse. I dagtilbud arbejder vi primært med børnenes almene dannelse. Altså den dannelse der "præger personligheden", "de gode manerer", "normer" med mere.

Vi arbejder hen imod at barnet forankrer værdier og viden i sin egen personlighed som en rettesnor til at orientere sig og handle i en global verden som et hensynsfuldt, rummeligt og demokratisk menneske.

Barnets perspektiv er barnets egen opfattelse af verden, hvilket det formidler ud fra. Hvorimod børneperspektivet er den voksnes indlevelse i og forståelse af, hvordan barnet tænker, opfatter og ser verden. Gennem et børneperspektiv kan vi sige noget om, hvordan vi som voksne mener at

verden ser ud for barnet. Ved at medtænke børneperspektivet kan vi møde barnet legende og med indlevelse.

Læringssyn

Alle børn lærer hele tiden. Børn lærer bedst ved at gøre. Læringsmiljøets kvalitet er afgørende for den læring barnet får med sig. Børn har forskellige læringsstile og tilegner sig viden, færdigheder og kultur i forskelligt tempo.

Læring i alderen 0-6 år sker bedst gennem leg og en legende tilgang. Det skal være sjovt at lære. Legens elementer som motivation, nysgerrighed, afprøvning, fordybelse, koncentration, fantasi og forestillingsevne er vigtige elementer i en god læreproces.

- Læringen foregår i hverdagens rutiner og den samværskultur som er i gruppen.
- Læringen foregår i de voksen initierede aktiviteter og lege
- Læringen foregår i de børneinitierede aktiviteter og lege

Læring sker også når barnet kommer i konflikt med omverdenen. F.eks. i krav situationer voksen/barn og i legerelationen barn/barn.

Som pædagogisk medarbejder, er vi også i en læringsproces. Læring er en livslang proces, som starter når barnet bliver født og fortsætter resten af livet.

Børnefælleskaber

Børn har brug for at føle sig som en del af noget og derfor bliver de fælleskaber vi rammesætter i dagtilbuddet vigtige. Det er i fælleskabet og i det sociale samspil at børnene udvikler sig, skaber relationer og venskaber, bliver respekteret, anerkendt og lyttet til. Derfor arbejder vi med at skabe forskellige fælleskaber, så alle børn føler sig inkluderet og bliver en aktiv del af samspillet og får mulighed for at øve sig i at positionere sig. Vi gør det også for at børnene kan mødes med forskellige tilgange og få forskellige læringsmuligheder. Det vil understøtte deres udvikling og dannelse samt bidrage til færdigheder på alle udviklingsområder; personligt, socialt, sprogligt, motorisk, kognitivt og emotionelt.

Leg

Legen har en central plads i hverdagen og vi anskuer legen som et vigtigt element i børnenes læring og dannelses proces. Derfor fylder legen det meste af dagen institutionen.

Leg kan deles op i flere forskellige former for leg.

- den spontane leg.
- den organiserede leg, leg som fagligt redskab, middel til ny viden
- den selvorganiserede leg.
- den konstruerende leg
- farlig leg
- den voksen styrede leg
- aktivitets-lege
- regellege og rolle lege
- den eksperimenterende leg

Vi har som organisation og pædagogisk personale ansvar for at skabe et miljø, hvor alle legeformer er tilgængelige, så børnene har den bedst tænkelige træningsbane til at skabe udvikling og læring. Vi tænker legen som gennemgående hele dagen. Vi tænker legen ind i læringen og prøver om vi kan have en legende tilgang i alt, også i hverdags situationer.

Solsikken

Solsikkens pædagogik baserer sig på det pædagogiske grundlag. Vi har gennem processer med implementeringen af den nye styrkede læreplan haft et øget fokus på bl.a. børneperspektivet. Når vi har at gøre med børn i en specialbørnehave, er det nærliggende, at man som pædagog 'ved bedst'. Derfor har drøftelserne været meget givtige og det har påvirket vores læringsmiljøer.

Når det er sagt, har mange af børnene glæde af en entydig struktur, som bliver visuelt formidlet. Inden for denne ramme arbejder vi individuelt med at lære barnet at foretage valg, hvor det giver mening. Alle medarbejdere i Solsikken har været på et dagskursus om Low Arousal, og har været optaget af at ændre praksis således at magtanvendelser nedbringes. Og vi har arbejdet med også at definere, hvornår der er tale om en magtanvendelse og hvornår der er tale om en guidning.

Den legende tilgang kan være svær at få øje på, når vi f.eks. kigger ind i gruppen for børn med autisme. Handlinger og snak opfattes meget konkret, og derfor kræves det af pædagogen, at denne skal være meget konkret og entydig i sit udtryk. Ellers skaber det forvirring og utryghed hos barnet.

Målet er at skabe trygge rammer for hvert enkelt barn, for at barnet kan være i en god trivsel, udvikling, læring og dannelse. Og disse trygge rammer og læringsmiljøer ser meget forskellige ud, alt efter hvilket behov det enkelte barn har.

[Eksempler fra praksis.](#)

Yngstegruppen i børnehaven har netop afsluttet sangen "Bro bro brille" til samling på stuen. Pædagogen siger: "Nu må Freja tage Sofus i hånden og gå op til døren". Pædagogen fortsætter på samme måde til alle børn står parvis på række med hinanden i hånden. Pædagogen siger med meget svag stemme: "Nu går vi stille op i katte-caféen og sætter os". De fleste børn er meget stille og går roligt, udveksling af ord foregår med hviskende stemmer. Børnene finder deres pladser.

Det er frokosttid i vuggestuen: Pædagogen sidder og spiser med 4 børn. En dreng får øje på rullepøsemaden med sky ovenpå, og udbryder begejstret: "Mig ha den med chokolade". Han får maden og undersøger skyen nærmere. De andre ved bordet får også samme mad. Den blævrende sky ligger nu i alles hænder. Den bliver undersøgt og drengen smager på den. Han kigger på pædagogen og siger: "Det er ikke chokolade... det er en bænkebider".

På tur med dagplejen: Jeg sætter klumper af ler på en væltet træstamme i skoven. Børnene sætter kastanjer og grene i leret, for bagefter at tage det hele af igen, sætte på, tage af osv. Til sidst er leret væk. Jeg viser børnene voksenkreerede lertrolde og giver dem mulighed for at lave nogen selv på træstammer. Et barn inviterer et andet barn med i aktiviteten. De skiftes til at sætte kastanjer på og pille dem af igen.

Solsikken: 4 børn er på legepladsen. Alle vil gerne cykle på en bestemt cykel, og et barn bliver voldsomt urolig og vred over ikke at få lov. At vente giver ikke mening for barnet. Pædagogen skriver/tegner rækkefølgen på et stykke papir. Ventetiden bliver konkret og barnet kan slappe af.

Hvordan lykkes vi med at anvende legen som et potentiale i forhold til børnenes udvikling og læring?

På legepladsen i børnehaven.

To børn spørger: "Skal vi lege zoologisk have?"

Jeg spørger: "Hvordan leger vi det?"

Barn 1: "Jeg vil være gorilla og så skal dyrepasseren komme og give mig bananer".

Barn 2: "Jeg vil gerne være dyrepasser"

Voksen: "Hvad skal jeg så være?"

Barn 1: "Du kan være den, der kommer og besøger zoologisk have".

Voksen: "Skal vi så ikke finde nogle flere, der vil være med, så der er flere dyr?"

Børnene: "God ide". De løber ud og spørger deres kammerarter. Lidt efter kommer de tilbage med 3 børn mere.

Voksen og børn går rundt på legepladsen og finder et godt sted til gorillaernes bur. Et andet barn siger at han gerne vil være ulv. Så finder dyrepasseren et bur til ulven lidt væk fra gorillaerne og de laver en indhegning, fordi ulve er farlige.

Legen går i gang og dyrepasseren skal ud og fodre dyr. Gorillaerne får nogle bananer.

Dyrepasseren går ned for at fodre "ulven".

Drengen der er ulv og drengen der er dyrepasser er ikke enige om, hvad en ulv spiser og det diskuterer de. Børnene spørger den voksne, hvad en ulv spiser.

Den voksne siger: "Lad os undersøge det". Hun henter iPad'en og de googler det. De leger videre.

Under legen kommer der flere børn til, der enten bliver nye dyr eller gæster, der skal besøge zoo.

Solsikken

En gruppe af børn har et ugentligt ride-tilbud. Børnene er glade for det, nyder både ridning og at fodre hestene. I Solsikken er det ikke altid børnene, der får de gode idéer. Nogle børn har ikke evnen til at kunne forestille sig en ny leg, så de er afhængige af at de voksne har god fantasi og indlevelse i børnenes universer. En brainstorm bliver til et hesteprojekt, hvor viden om heste, motorik og leg kombineres til aktiviteter, der strækker sig over flere uger og giver materiale til mange lege. Der laves en 'hestefold', børnene leger de er heste, cykler og løbehjul får manker og ører, kæpheste laves, der laves springbane og meget andet. Og de voksne er rammesættere og deltagere. Her bliver legen, på trods af handicap, til et forløb, der på grund af mange gentagelser giver grobund for udvikling og læring og selvfølgelig trivsel.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen igennem etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Her beskriver vi, hvordan vi hele dagen skaber et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Vores vision er at alle børn skal være del af flere meningsfulde fællesskaber. Fællesskaberne er mangfoldige, men altid med den gode tone børnene imellem. Hverdagsrutinerne er det læringsmiljø, der i høj grad understøtter barnets mulighed for at opnå nye færdigheder og udvikler de sociale færdigheder. Det er vigtigt at kunne mestre sin hverdag.

Det pædagogiske personale påtager sig rollen som læringsledere på følgende måde:

Læringsmiljøerne – primært det fysiske

- Rammerne for vores hverdag er genkendelige, med meningsfulde og læringsrige rutiner omkring samling, toiletbesøg, måltider, af- og påklædning.
- Læringsmiljøerne inspirerer og angiver retning og forventninger til barnet. De kan understøttes med visuel kommunikation, hvor det giver mening. Læringsmiljøet og kulturen er tydelig for barnet og justeres i ft. børnegruppens behov.
- Læringsmiljøerne er mangfoldige
 - Tid og rum til fordybelse og koncentration – leg og aktiviteter i små grupper
 - Mulighed for stilhed
 - Plads til larm og bevægelse
 - Inspirerende, pirrer nysgerrigheden
 - Alle børn kan deltage i lege

Den pædagogiske medarbejders rolle og ansvar

Det pædagogiske grundlag er i gang med at blive implementeret i den enkelte pædagogiske medarbejder, som en tilgang til arbejdet i Dagtilbuddene i Aarup, som et ideal vi stræber efter.

Den enkelte har et ansvar for at give og modtage sparring og feedback på sin praksis i relation til dette ideal.

- Vi møder børn og forældre professionelt, relations kompetent og med hjertevarme
- Vi bruger både vores verbale og nonverbale udtryk til at vise børnene, at vi vil dem. Gennem gestik, mimik, tonefald, ordvalg.
- Vi lytter aktivt og indtager en position, hvor vi er i øjenhøjde med børnene.
- Vi er rollemodeller og udviser respekt og ikke mindst omsorg for børnene.
- Vi afstemmer børnene gennem dialog og nærværende adfærd, ved at være i kontakt med vores eget nervesystem.
- Vi bruger vores faglige viden, erfaring og forståelse til at tolke barnets udsagn og adfærd, og dermed barnets intentioner. På den måde bliver f.eks. et skub til et venligt ønske om deltagelse.
- Vi har blik for og anerkender, når børn øver sig, f.eks. med flg. feedback: "Dette kan du ikke endnu. Og det er helt ok! Du øver dig."
- Vi overvejer og afstemmer, hvordan vi skal positionere os; om vi går foran, ved siden af eller bag ved barnet, og om vi har børnene i små eller store grupper
- Vi har en støttende og vejledende rolle, når børnene kommer i konflikt med hinanden og giver barnet redskaber, der sætter det i stand til at løse konflikterne på socialt hensigtsmæssige måder.
- Vi deltager i legene, og er bevidste om, hvornår/om vi skal trække os.
- Vi er nysgerrige på børneperspektivet, med det formål at blive klogere på hvordan barnet opfatter situationer og verden generelt
- Vi justerer os i ft. hvad der sker i børnegruppen. Det planlagte må vige eller justeres for børnegruppens behov på dagen
- Vi arbejder inden for barnets zone for nærmeste udvikling. Vi er bevidste om, at hver gang vi gør noget for et barn, som det egentlig godt selv kan eller er lige ved at kunne, fratager man barnet et vigtigt læringsrum.

Alt dette er vejen til en tillidsfuld relation og en tryk ramme for børnene.

Vi øver i at åbne og lukke tomme tændstikæsker, så vi kan gemme vores skatte.

Barnet skal opleve at:

- Møde anerkendelse og føle sig tryk, bl.a. gennem en genkendelig hverdag.
- Blive forstået ud fra sine intentioner, ressourcer og potentialer og får dermed afstemte handlemuligheder og opbygger tillid til de voksne personer, som omgiver det.
- Der sker en vekslen mellem at opleve at blive udfordret, møde deltagelse og understøttelse fra den pædagogiske medarbejder.
- Blive mødt, rummet, guidet og behandlet med respekt, så barnet lærer at håndtere egne følelser.
- Blive udfordret på sanser, motorik, sprog, intellekt, humor, samt forståelse af hinanden som medmennesker.
- Blive inddraget som aktør i egen udvikling og læring.
- At være medbestemmende, for derigennem at lære, at det har indflydelse på sin verden.

Læringsmiljøerne i Dagtilbuddene i Aarup skal på denne måde understøtte barnets udvikling af nysgerrighed, mod, vedholdenhed og medmenneskelighed.

Vi udvikler derfor kontinuerligt vores praksis og alle pædagogiske medarbejdere er forpligtet på

- At udvikle egen relationskompetence
- At lave læringsmiljøer hvor leg, nysgerrighed og social interaktion er i fokus
- At afstemme og rollefordele med sine kolleger
- At agere loyalt over for de beslutninger og planer, der er lavet
- At give og modtage feedback kollegialt
- At anerkende at faglig ledelse er en naturlig del af vores dagligdag

Eksempler på læringsmiljøet i rutiner i hverdagen.**Yngstegruppe i børnehave**

I yngstegruppen er der lavet EVA på et mål: "Hvordan får vi de ældste i gruppen til at føle sig som "de store" i gruppen" og Hvordan skaber vi en ramme som understøtter udviklingen af børnenes selvværd og følelsen af at have værdi?" Aktiviteten blev selvhjulpethed i garderoben. Der blev et fokus på at skabe tid i garderoben. Tid således at børnene ikke skulle skynde sig. Desuden havde de pædagogiske medarbejdere fokus på at guide og motivere børnene til at prøve selv. Sidste fokus var at de ældre børn skulle hjælpe de yngre.

Mellemgruppe i børnehave

I mellemgruppen i børnehaven har der været noget udskiftning i det pædagogiske personale og de har ikke helt fundet hinanden. Dette gør at der ikke er en aftalt struktur. Det medfører, at det pædagogiske personale ikke ved, hvordan de skal positionere sig. Det skaber et læringsmiljø hvor der er meget larm og uro blandt børnene, fordi hverken voksne eller børn har en klarhed over dagen. Derfor vælger de at sætte fokus på struktur i hverdagen. Her får de aftalt en struktur og rollefordeling. Hvornår der holdes samling, hvem der holder den, hvem der igangsætter aktiviteter og hvem der løser de praktiske opgaver. Det afprøves i en periode og herefter tages det op på et teammøde, hvor det aftalte drøftes og der kigges på, hvilken effekt det har haft. Det viser sig at der er kommet mere ro på gruppen og at børnene ved, hvor de kan hente hjælp. Eller søge deltagelse i lege. På mødet finder pædagogerne frem til små detaljer, der ikke fungerer, f.eks. at det er vigtigt at

dække bord inden samling, så alle er med til samlingen. Der evalueres løbende på, hvordan det går med de forbedringer, der er lavet.

Eksempler på læringsmiljøet i de voksen-initierede aktiviteter.

Ældstegruppe i børnehave

I ældste gruppen har vi besluttet, at vi vil styrke børnenes evne til at kunne modtage en fælles besked, følge anvisning og regler. Vi vælger at gøre det ved at lave forskellige regellege.

Jeg har en gruppe drenge med på legepladsen. Vi går ned i hjørnet, hvor der er ro til at jeg kan forklare, hvad vi skal. Jeg har planlagt 3 forskellige fangelege.

Jeg samler gruppen omkring mig og forklarer reglerne til halefange.

Et af børnene spørger, hvordan får vi sat halerne fast. Jeg viser hvordan på et barn, herefter beder jeg dem hjælpe hinanden med at få en snor om livet, så vi kan sætte halen på den.

Børnene forsøger at hjælpe hinanden. Dem der ikke kan, kommer til mig og får hjælp. Da alle er klar og legen skal til at begynde spørger jeg om alle kender reglerne.

Børnene nikker. Jeg udpeger en fanger og legen begynder.

Et par af børnene kommer og spørger, hvad de skal, når deres haler er taget.

Jeg siger, at så skal de vente over ved skuret til alle haler er taget, så starter vi en ny runde.

Børnene går over til skuret. Da runden er færdig giver barnet, der var fanger alle halerne til mig og vi starter en ny runde med at dele haler ud og få dem sat på børnene. Jeg udpeger en ny fanger og legen starter forfra.

Eksempler på læringsmiljøet vedrørende børnenes egen leg og børnekulturen

Solsikken I gruppen har der været samtaler om kirker og klokketårne og børnene og pædagogen har sammen lavet et klokketårn med et ur på. Det første laves i pap, det efterfølgende af pap på et træskellet. Der bliver leget med tårnet, som også bruges som en hule. En dag siger en dreng nogle lyde, som ikke kan tydes. Pædagogen gør sig umage med at tyde det, prøver at finde billeder på Ipad, men først da hun tyder lydene som 'Big Ben' og finder et foto på Ipad, bekræfter barnet, at det var det. Klokketårnet bygges videre, så det kommer til at ligne Big Ben og legene i og med tårnet fortsætter.

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring”. *Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25*

Vi arbejder hele tiden med at udvikle *samarbejdet mellem forældre og dagtilbuddet om børns udvikling og læring*. Efterhånden som vi arbejder med dette i praksis, indsætter vi herunder beskrivelser og/eller praksisfortællinger, der viser, hvordan samarbejdet mellem forældrene og dagtilbuddet er med til at sikre trivsel, læring, udvikling og dannelse for børnene.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Vi anskuer forældresamarbejdet som en kanal til at blive klogere på barnets deltagelsesarenaer ud over dagtilbuddet. Den viden og erfaring og historik forældrene har omkring barnet er af stor værdi for os som pædagogisk personale. Vi kan navigere efter denne viden, når vi tilrettelægger vores læringsmiljøer, men også når vi indgår i relation til barnet. Vi anskuer forældresamarbejdet, som det vigtigste led i barnets udvikling og trivsel.

Som pædagogiske medarbejdere prioriterer vi at

- Skabe en tillidsfuld relation til forældrene. Gennem nærvær og dialog.
- Møde forældrene som en ressource i deres barns liv og udvikling.
- Sætte en tryk ramme for forældresamtaler, der kan indeholde svære emner.
- Anskue forældresamtaler som en fælles produktion af viden, muligheder og løsninger; hvor der ikke nødvendigvis er en given løsning på forhånd.
- Tage afsæt i det, der går godt og det forældrene kan.

Som metode til ovenstående, anvendes ”Vækstmodellen” under forberedelse af forældresamtaler og/eller under selve forældresamtalen, hvor forældrene inddrages aktivt. Herudover har vi fokus på at

- Give forældrene indsigt i den pædagogiske faglighed og i det pædagogiske læringsmiljø, gennem billeder, nyhedsbreve, ugeplaner, orientering, fortællinger, dagbøger på Aula.
- Inddrage forældrene i børnenes hverdag gennem aktiv deltagelse til arrangementer, som arbejdsdage, forældrekafe, markedsdage, temadage m.m.
- Være nysgerrige på vores forældremiljø og -samarbejde og tør stille os kritiske igennem selvrefleksion og undersøgelse.
- Være i løbende dialog med forældrene om barnets trivsel og udvikling og hvilken læring barnet kalder på lige nu.

- Gå i dialog med forældrene, når der er udfordringer i barnets trivsel og/eller udvikling, som kræver en indsats. Uanset hvor lille eller stor bekymringen kan være.

Hvordan involverer vi konkret forældrene i børnenes udviklings- og læringsbehov?

Eksempler fra praksis

Solsikken: Forældresamarbejdet i Solsikken består af flere indsatser.

De fleste børn bliver transporteret til og fra Solsikken i taxa. Den daglige kontakt til forældrene er derfor meget sparsom. Vi har kontakt til forældrene via elektronisk kontaktbog og telefonisk.

I Solsikken er der afsat den nødvendige tid til indkøring af nye børn, som der er behov for. Det kan ofte være over en længere periode, fordi barnet har meget specielle behov og problematikker.

Forældrene i Solsikken er af og til stadig i sorg over at have fået et barn med vanskeligheder, og har derfor ofte behov for særlig megen nærvær og kontakt.

Det er generelt kendetegnende for Solsikken, at forældresamarbejdet, ud over de fastlagte tiltag, er præget af individuelle løsninger, alt efter hvilke behov, der er i den enkelte familie.

Hvis en familie har brug for at mødes ofte for at snakke om barnets trivsel, er det det, der bliver gjort. Hvis en familie har behov for at en pædagog og en terapeut kommer på hjemmebesøg, er det det, vi gør.

Børnehaver og vuggestue: 'Det gode kvarter' er et tilbud til forældre i børnehaverne og vuggestuen. Samtalen kan være på initiativ af pædagogen eller af forældrene. Ved disse korte samtaler drøftes den læring og de udfordringer der konkret er i spil, og det aftales hvordan vi og forældrene sammen kan støtte op om barnets udvikling.

Dagplejen: I dagplejen er forældresamarbejdet kendetegnet ved stor kontinuitet, fordi forældrene kun skal forholde sig til en voksen. Det er en stor styrke og det er en udfordring, når barnet skal videre. Her bliver legestuen et godt middel til at lære forældrene at andre voksne også kan hjælpe deres barn. Det tætte forældresamarbejde kan udfordres, når noget svært skal formidles til forældrene. Her får dagplejepædagogen en stor betydning, ved at løfte problemstillingen væk fra det private dagplejehjem og ind i en professionel kontekst. Ikke at dagplejerne ikke er professionelle – det er de i høj grad, men forældrene kommer til at tænke det ind i en mere privat kontekst, fordi de kommer i hjemmet.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Vi arbejder hele tiden med at udvikle vores *pædagogiske praksis med børn i udsatte positioner*. Efterhånden som vi arbejder med dette i praksis, indsætter vi herunder beskrivelser og/eller praksisfortællinger der viser, hvordan vi skaber et pædagogisk læringsmiljø, der giver *alle* børn lige muligheder for at deltage i hverdagens fællesskaber.

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Dilemmaet i dagtilbud er hele tiden vægtningen mellem hensynet til gruppen og individet. På den ene side, sørger vi for at kompetencer styrkes og udvikles ved at tage barnet ind i små, voksenbestemte sammenhænge, og til andre tider, sørger vi for, at fællesskabet er rummeligt nok til, at børnene kan være forskellige og byde ind på forskellige måde.

Barnet i en udsat position skal have ekstra opmærksomhed, træning eller forældresamarbejde. Hvis ikke tiden investeres i dette, vil barnets uhensigtsmæssige udvikling, påvirke barnets egen eller de andre børns udviklingsbetingelser.

Som pædagogiske medarbejdere er vi opmærksomme på de opretholdende faktorer, som fastholder barnet i en dårlig position og i stedet løfte barnet ind i fællesskabet. Vi er som voksne rollemodeller for, hvad de andre børn og forældre, skal tænke og mene når et barn 'fylder meget' i børnegruppen, og er derfor opmærksomme på, hvordan vi benævner barnet og giver status.

Eksempler fra praksis

Et barn med motoriske vanskeligheder: Ved samling, hvor det kan være svært for barnet at sidde stille giver vi mere fysisk plads og hun må gerne bevæge sig, ligger ned eller stå op. Hun sidder ofte hos en voksen med tæt kropslig kontakt, der kan give ro. Det bevirker, at hun kan deltage og de andre børn accepterer denne forskellighed. Desuden har hun kuglepude på stol, når hun skal sidde ned. Krav til deltagelse sker i overensstemmelse med hendes evner.

Et barn med emotionelle udfordringer: En dreng har svært ved ikke at være først eller slet ikke at stå for tur. Vi giver ham nogle gange lov at være først i køen, bevidst for at mindske hans frustration og brug af kræfter på noget negativt. Vi skaber situationer gennem regellege og spil der

stiller krav til turtagning, i en ramme, der ikke er over barnets evne. Drengen deltager aktivt i de voksnes gøremål, eksempelvis ved at hjælpe med at køre maden ind, frem for at skulle vente.

Et barn med behov for forudsigelighed. En dreng reagerer ofte med gråd og frustration i overgange fra en aktivitet til den næste (eks. fra samling til spisning). Vi laver piktogrammer over dagens plan og vi laver faste pladser ved samling og spisning. Så meget som muligt forbereder vi ham også mundtligt.

Et barn der står uden for legefællesskabet

En gruppe børn og en voksen leger "Alle mine kyllinger" og en dreng vil gerne være med. Da han spørger: "må jeg være med", bliver han afvist. Den voksne tager ham i hånden og går ind og er kylling sammen med barnet.

I Assens Kommune er der igennem en årrække arbejdet med - og udviklet Assens Modellen, Forposter m.m.

Hvordan oplever vi, at dette arbejde understøtter børn og familier og vores pædagogiske arbejde i hverdagen?

Adgangen til sparring med både PPR, børneterapeuterne og sagsbehandlere er af afgørende betydning for barnet og familien. Kendskabet til hinanden, faggrupperne i mellem, er med til at udvide vores forståelse for problemernes kompleksitet. Dette har forposterne og muligheden for at bruge kompetenceteamet (PPR) konsultativt gjort muligt.

At spotte børn og familier i udsatte positioner, gøres systematisk ved hjælp af trivselsmålinger 2 gange om året. Børn i kategorien 'gul' fører til fokuspunkter og indsatser og børn i kategorien 'rød', kræver handleplan og f.eks. besøg på forpost. Ofte er der allerede handlinger i gang for disse børn.

Vi har en tæt dialog med barnets forældre. De skal vide, hvad vi tænker, hvordan vi påtænker at handle og de inddrages altid i problemløsningen.

En god opgaveløsning kræver

- Jævnlig møder med forældrene
- Evt. møder med PPR/forpost eller interne dialogmøder
- Analyse, vurderinger (TRAS, TRASMO, DPU mm.) samt handleplan.
- Ekstra møder i teamet – hvor strategier kan planlægges, rollefordeling, sparring, supervision.
- Fokus på orientering til hele forældregruppen, for at være på forkant med snak i lokalmiljøet

Dilemmaer vedr. børn i udsatte positioner:

- Tavshedspligt – oplysninger til forældregruppen
- At få hele forældregruppen gjort mere rummelig – forældres største fokus er eget barn
- Vi er dygtige til at spotte – det er knapt med ressourcer til at udføre
- Tid væk fra primære opgaver/gruppen – tid, der investeres i ovennævnte (god opgaveløsning)
- Specialpædagogik – almen pædagogik, side om side.

Hvordan er den forebyggende effekt?

Alle forældre, der har været til forpost, har oplevet det som en succes. Og det er et godt supplement til det pædagogiske arbejde. Det giver et godt tværprofessionelt sparringsrum, som både gavner pædagogen og familien og det samarbejde, der ligger efter.

Eksempel fra praksis:

En dagplejer fik til opgave at have en familie i hjemmet, fra barnet kun var 2 måneder gammel. Mor var en del af dagplejehjemmet i de første 2 måneder, for bedre at kunne varetage moderrollen. Da barnet er 4 måneder gammel, stopper mor i dagplejehjemmet og der starter 2 andre dagplejebørn, så barnet fik andre børn at kunne spejle sig i. Drengen er nu 4 år. Ved opstart i børnehaven, prioriterede vi et ekstra forældresamarbejde, for at opbygge tillid. Han er nu i god trivsel og udvikling i børnehaven.

Solsikken. I Solsikken er der en monofaglig forpost. Den er af stor betydning også i familier, hvor deres barn allerede er i et specialiseret tilbud. Udfordringer og følgevirkninger kan øges eller mindskes og vi erfarer gang på gang at en indsats på et tidligere tidspunkt kan være af stor betydning for familiens samlede trivsel og mulighed for f.eks. at kunne fastholde sig i arbejde og det almindelige liv i øvrigt.

Sammenhængende børneliv

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”
Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

I Assens Kommune er der fokus på både børns overgang fra dagpleje/vuggestue til børnehave og til skolen. Målet er at skabe sammenhæng i pædagogik og læring, så børnene kan føles sig kompetente og hurtigt opleve sig som en del af det nye fællesskab også ved overgange.

Den gode overgang er betinget af

- **Kendskab** til hvor barnet skal hen og hvor barnet kommer fra. Det etableres via et samarbejde med forældre og mellem de afgivende og modtagende fagprofessionelle
- **Forældresamarbejde** som er afstemt efter vilkårene.
- **Overdragelse af viden**
- **Tryghedsskabende relationer**, aktiviteter og strukturer for barnet.
- **Tilknytning.** Den pædagogiske medarbejders relationskompetence.

Vores mål er at skabe en ramme, der giver de bedst mulige forudsætninger for en tryk og god opstart i det nye dagtilbud. En ramme der tilgodeser det enkelte barns behov, men også familien. Dette gør sig gældende for alle sammenhænge/overgange, hvad end det er dagpleje, vuggestue, børnehave eller skole.

Sammenhæng fra hjem til institution. Her er vi særligt opmærksomme på, at den tilknytning barnet har til sin forælder/primære omsorgsperson har stor betydning, for mødet med den "nye verden" og "nye personer" barnet skal knytte sig til. Dette møder vi med anerkendelse og respekt.

- Forældre kommer på besøg og får viden om dagsrytme, gruppeopdeling, kost og søvn, samt nye forventninger til forældresamarbejdet. Men vigtigst af alt er det første møde en vigtig byggesten i det fremtidige samarbejde og ikke mindst den tilknytningsproces som barn og ny primær voksen træder ind i.
- Forældrene er vigtige vidensbærere ved overgangsmødet, hvor deltagende pædagog stiller spørgsmål og er nysgerrig på at afdække barnets interesser, foretrukne lege og øvrige relationer i familien. Pædagogen noterer væsentlig viden undervejs. Mødet kan foregå hos dagplejeren eller i vuggestuen.
- Tilknytningsfasen kan vare alt fra 1 uge til mange uger. I vuggestuen laver de pædagogiske medarbejdere en rollefordeling, som giver en voksen mulighed for en afstemt tæt kontakt og relationsdannelse. Barnet får tid til at indtage sine nye omgivelser i eget tempo.
- I tilknytningsfasen er der øget bevidsthed om daglig feedback til forældrene, enten ved sms eller ved hente/bringe tidspunktet.

Sammenhæng fra dagpleje og vuggestuer til børnehave

Hvordan tilrettelægges vi det pædagogiske læringsmiljø for de mindste børn, så det skaber sammenhæng til børnehavestart?

- Barnet besøger kommende børnehave en gang om ugen sammen med en kendt pædagogisk medarbejder i de sidste 2-3 mdr. af sin vuggestue tid.
- Dagplejeren besøger børnehaven gennem den ugentlige legestue eller jævnlige besøg før opstart.
- Forældre kommer på besøg og får viden om børnehavens dagsrytme, gruppeopdeling, kost og søvn, samt forventninger til forældresamarbejdet, som det ser ud i børnehaven.
- Forældre er primær informant ved overgangsmødet, hvor modtagende pædagog noterer væsentlig viden. Barnets nuværende primærpædagog /dagplejer bliver forældrenes tryghedsperson/tilknytningsperson og vigtig i opstarten af det nye forældresamarbejde. Mødet kan foregå hos dagplejeren eller i børnehaven.
- Tilknytningsfasen kan vare alt fra 1 uge til flere uger. De pædagogiske medarbejdere laver en rollefordeling, som giver en voksen mulighed for en afstemt tæt kontakt og relationsdannelse. Barnet får tid til at indtage børnehaven i eget tempo.
- I tilknytningsfasen er der øget bevidsthed om daglig feedback til forældrene, enten ved sms eller ved hente/bringe tidspunktet.

Eksempler fra praksis

Børnehaven

Når vi har overleveringsmøder med forældrene inden barnet starter i børnehaven er det for at starte et samarbejde op samt give forældrene ro og tid til at fortælle om deres barn og så de lige præcis kan fortælle, hvad der er vigtig for dem, vi skal vide om deres barn. Det er med til at skabe tryghed for forældrene, når deres barn skal videre i den store verden.

Vuggestue

En pædagog og 4 børn er på det ugentlige besøg i børnehaven. Det er 4. gang de er afsted. Det er frokosttid og alle skal finde sin plads. Der er dækket bord til børnene fra vuggestuen. På det første besøg spurgte pædagogen fra børnehaven om drengen ville spise med hende. Det havde han ikke lyst til. På 4. besøg spørger pædagogen igen om han vil spise med hende, denne gang smiler han og siger ja.

Dagpleje

En pige er med sin dagplejegruppe i legestue. Hun har ikke bevæget sig udenfor selve legestuerummet uden at være tæt i nærheden af sin dagplejer. Efter en periode på nogle måneder, går pigen hen til sandkassen til nogle børn der sidder og leger.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi det pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

Centrale værdier for det skolestartende barn er

- Nysgerrighed
- Empati
- Mod
- Vedholdenhed
- Tro på sig selv

Målet for vores indsats med de ældste børnehavebørn er primært gode sociale kompetencer

- At børnene kender hinanden i Fuglebakken og Drømmebakken
- At børnene er gode til at dele, vente på tur og lege med hinanden
- At børnene er hjælpsomme og gode ved hinanden og kan sige 'pyt'
- At børnene lærer at løse egne konflikter
- At børnene kan reagere hensigtsmæssigt på andres handlinger
- At børnene kan følge regler og beskeder
- At børnene kan selv – er selvhjulpne og tror på sig selv

Praksis er:

- Ugentlig fælles tur-dag fra september året før skolestart
- 4 fælles planlægningsmøder for de pædagogiske medarbejdere i ældste grupperne.
- Samarbejds-møder med skolen og SFO, både på ledelsesniveau og på medarbejder niveau
- 1- 2 dage yderligere med aktiviteter på tværs hver uge fra januar. Det kan foregå i SFO lokaler eller ved besøg i hinandens børnehave.

- Fra 1. maj er børnehavernes ældste børn i lokaler på skolen ved SFO – projekt fra 2017 lavet i et samarbejde mellem Synnøve og Søren Jakobsen, viceinspektør
- I de 2 måneder møder børnene de nye pædagogiske medarbejdere i SFO og børnehaveklasse. Børnene har mulighed for at prøve at være med i en klasse i små grupper af gangen. Og børnene bliver fortrolige med skolen og SFO`ens fysiske rammer.

Solsikken

Alle børn, som starter i Solsikken, er blevet undersøgt af specialrådgivningen i Odense. I Solsikken er der dels årlige statusmøder, hvor det vurderes, om barnet er velplaceret og får det optimale udbytte af indsatsen, og dels trivselsmøder, som er en del af forældresamarbejdet. Forældresamarbejdet er individuelt aftalt med forældrene og kan variere meget alt efter forældrenes og barnets behov. Når barnet skal visiteres til skoletilbud, undersøges barnets kompetencer og det vurderes sammen med forældrene, hvad det bedste tilbud vil være til deres barn. I overgangen til skole laves en individuel plan sammen med modtagende skole.

Eksempel fra praksis

Barnet skal starte i Solsikken. Den kommende kontakt pædagog, aftaler et forløb, der kan passe ind med familiens situation. Familien kommer på besøg, og ser børnehaven. Der aftales et hjemmebesøg hvor kontakt pædagog og en medarbejder tager af sted. Her fortæller de nærmere om Solsikken og udleverer en folder om stedet. Ud fra pædagogens viden om barnet, finder pædagogen legeaktiviteter frem, der vil interessere barnet og der arbejdes på at etablere den gode relationen.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Vi arbejder hele tiden med *Inddragelse af lokalsamfundet*. Efterhånden som vi arbejder med dette i praksis, indsætter vi herunder beskrivelser og/eller praksisfortællinger, der viser, hvordan vi inddrager lokalsamfundet i arbejdet med at skabe trygge og udviklende læringsmiljøer for børnene.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Dagtilbuddene i Aarup har stor udskiftning i lederteamet, samtidig med en nedlukning på grund af Covid-19, betydet at vi er i gang med at tage traditioner og aktiviteter op til fornyet revision. Mange gode projekter gennem tiden er vokset ud af enkelte medarbejders engagement. Vi vil inspirere til og stille krav om denne inddragelse, og ny praksis vil udspringe af de enkelte gruppers muligheder.

Eksempler fra praksis

- Kirkebesøg til jul
- Affaldsindsamlingsdagen i dagplejen
- Ture med bus og tog
- Besøg hos tandlæge, borgmester, brandstation, fabrikken

- Bondegårdsbesøg
- Samarbejde med plejehjemmet
- Gå forbi barnets hus /hjemmebesøg
- Være på indkøb
- Ture i naturen
- Kendskab til skolens udendørs miljøer forud for skolestart.
- Undervisning af skoleelever (DGI), samt skolehaver

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan medinddrager vi børnenes oplevelser i udviklingen af børnemiljøet?

På legepladsen i børnehaven

En gruppe drenge leger med pinde på legepladsen, som de bruger som sværd. En pædagog spørger, hvad de leger. De svarer, at de er pirater. Pædagogen finder karton og farver frem, så drengene kan lave pirathatte og klap til øjet.

Eksempler på hvordan barnets / børnenes perspektiver har bidraget til udvikling af pædagogisk praksis og/eller læringsmiljøer?

I vuggestuen

Der var i en periode meget gråd fra børnene i vuggestuen. Vi blev undersøgende på, hvad der var på spil. Hvorfor græder de? Hvad fortæller de os? Ved at sætte fokus på nærvær og tilpassede læringsmiljøet gennem de strukturelle, fysiske og relationsmæssige rammer. Vi lavede små ”nærværs – stationer”, hvor den pædagogiske medarbejder kunne sidde i ro med få børn og skabe nærvær og tæt kontakt, uden at blive forstyrret af børn, der løber meget rundt eller kollegaer der afbryder for at give en besked. Der blev et fokus på at lave små grupper, med fokus på tæt tilknytning, hvilket gav en effekt. Flere børn fandt mere ro og gråden aftog.

Eksempler på, hvordan vi konkret arbejder med demokrati i børnehøjde?

Samling i ældstegruppen i børnehaven.

Pædagogen, der holder samlingen har besluttet at børnene skal bestemme, hvad de skal lave til samling. Da han har samlet børnene spørger han, hvilken leg de kunne tænke sig at lave til samling i dag.

Børnene rækker hånden op og får, på skift, lov til at komme med forskellige forslag. Pædagogen spørger om børnene kender den leg, der bliver forslået. Når nogle siger nej og pædagogen beder dem forklare hvad legen går ud på.

Da alle børn der har haft hånden op har sagt, hvad de vil lege siger pædagogen ”tak for de mange gode forslag, nu skal vi finde ud af hvilken vi skal lave. Om lidt nævner jeg alle legene og I rækker fingrene op ved den I gerne vil lege. Den der er flest der vil lege. Leger vi.” Da afstemningen er slut siger pædagogen: ”Der er flest, der vil lege *blinke morder*, så det leger vi i dag.”

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer. ”

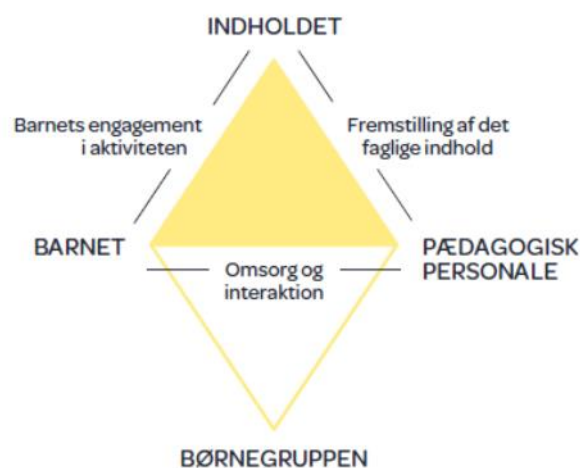
Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

I dagtilbud i Assens Kommune tilbydes børnene dynamiske læringsmiljøer gennem hele dagen.

Den didaktiske firkant er en model, som kan anvendes for at synliggøre sammenhængen mellem barnets / børnenes tilegnelse af nye kompetencer i samspil med andre både børn og voksne.

Barnets tilknytning og trivsel danner grundlaget for, at barnet oplever og lærer nye færdigheder og kompetencer.

Den didaktiske firkant

Hverdagen i Dagtilbuddene i Aarup er et miks af alle 6 læreplanstemaer, som udfolder sig på et fundament baseret på det pædagogiske grundlag. I alle aktiviteter kan alle læreplanstemaer få en større eller mindre betydning og fokus. Derfor skal hver børnegruppe i et årshjul sørge for at alle 6 temaer reflekteres og evalueres hen over en toårig periode.

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer*

Det pædagogiske grundlag danner fundament for vores pædagogiske praksis som skal understøtte både det enkelte barn og gruppen af børn. Det er vigtigt for os, at hvert barn oplever, at vi møder dem ud fra den de er, og det de kommer fra. Alle børn og forældre skal tages alvorligt, de har ret til at være, dem de er. Målet er, at hvert enkelt barn skal erfare, at være anerkendt og have det godt med at være den, de er, også når livet er svært.

Engagement.

Opgaven for det pædagogiske personale er, at give mulighed for at barnet kan deltage på sine præmisser. Læringsmiljøerne, herunder udbudte legeaktiviteter samt krav og forventninger

afstemmes til barnets udviklingstrin. Det pædagogiske personale bruger sin viden om barnets udvikling. Vi er f.eks. opmærksomme på, at barnets evne til at fordybe sig, dannes i barnets allertidligste liv frem til 18 måneders alderen.

- Børneperspektivet hjælper os til at finde børnenes interesser
- Gentagelser, gør at læringsmiljøet er kendt
- Sund tilknytning til de voksne, gør at barnet 'får mulighed for at deltage'
- Små grupper giver mulighed for fordybelse
- Nysgerrighed og delt opmærksomhed på livets finurligheder. Her er humor, fjolleord og grin en vigtig ingrediens.
- Barnets forældre signalerer tydeligt til barnet, at dagtilbuddet er godt for barnet. Forældrenes tryk forplanter sig i deres barn.

Livsduelighed

Barnet skal opleve at kunne mestre. Skal understøttes i sin udvikling hen imod at blive selvhjulpent og kunne tage ansvar for sig selv og sine ejendele. Vi har fokus på at undlade at gøre tingene for barnet, men med barnet eller ved at guide barnet. Glæden ved at kunne selv er barnets motivation. Legen er midlet.

- Dannelses aspektet reflekteres
- Tilpassede udfordringer motiverer barnet
- At møde anerkendelse gør at barnet tør tro på sig selv
- At kunne regulere sig og sine følelser er en læring, som vi understøtter sammen med forældrene. Det læres i samspil med andre.
- Samspillet med andre børn

Gå-på-mod

Læringsmiljøet skal understøtte lysten til at øve sig og lysten til at rejse sig efter at have fejlet. Fejl kan defineres som utilsigtet læring og dyrkes af de pædagogiske medarbejdere. Nysgerrigheden stimuleres og kommer frem i deltagelsen med barnet. Tryk er en forudsætning og for nogle børn betyder det, at de skal have hjælp til at overskue deres dag, f.eks. ved hjælp af pictogrammer.

- Barnet understøttes og guides, som beskrevet i det pædagogiske grundlag
- Barnet bevidstgøres om, at alle øver sig, når nyt skal læres
- Barnet lærer om 'pyt-knappen'
- Har barnet været i en konfliktfyldt situation, har den voksne fokus på 'genafstemning'
- Forventninger tilpasses og barnet udfordres til at skulle 'stå på tæer' i nogle situationer, udgangspunktet er barnets nærmeste udviklingszone.
- Børnefællesskabet er inkluderende og motiverende for barnet, og sørger for at alle har betydning i fællesskabet og alle kommer til orde.

Vi øver at vente på tur og bruger piktogrammer

Kompetencer til deltagelse

Alle børn skal have adgang til relevante fællesskaber og anerkendes for den de er. Der arbejdes med børnegruppens rummelighed og accept af hinanden. Nogle børn skal have hjælp til at blive set, andre skal have hjælp til at give plads. Det pædagogiske personale har sammen med forældrene fokus på om barnets basale behov er dækket.

- Barnet, som har svært ved at indgå i fællesskaber, skal bades i omsorg, opmærksomhed og tilpassede krav (individuelle pauser f.eks.)
- Barnet øver sig i deltagelse i meget små grupper – 1:1 og pædagogiske tiltag, som f.eks. 'Sunshine Cirkels' bringes i spil
- Barnet hjælpes til at bruge sine kompetencer i en lidt større gruppe, understøttes og får hjælp til at blive set
- Barnet får hjælp til at blive tydelig ved at bidrage til fællesskabet, f.eks. som den der hjælper med praktiske gøremål.

Eksempler fra praksis, dagplejen:

Barnet kommer og er ked af det mandag morgen. Mor fortæller, at weekenden har været hård og der er ikke blevet sovet meget.

Jeg tager barnet på armen, og giver et stort kram, vi siger farvel til mor og går ind til de andre børn. Formiddagen igennem har hun det svært i samspillet med de andre børn. Jeg hjælper, guider og giver pauser med plads til kram og ro.

Barnet kan ikke finde ro denne dag, men responderer nogenlunde på mine tilbud om kram og ro. Hun bruger en del energi på at sætte dagsorden, jeg anerkender hendes ønsker, men fortæller at jeg bestemmer, hvornår vi gør hvad. Hun bliver frustreret over ikke at kunne bestemme.

De næste dage aftager den uro barnet har og hun begynder på eget initiativ at komme til mig og bede om et kram, "Mig bammer", siger hun glad. Jeg gengælder hendes initiativ og giver hende et kram.

Jeg oplever at hun tager den nærhed, jeg viser hende til sig og bruger den til at finde ro.

Efter en uge med aftagende uro og en weekend er hun igen ved at være sig selv og hun beder flere gange dagligt om et kram. Barnet vil fortsat gerne sætte dagsordenen, men accepterer oftere at det ikke bliver lige nu, at hendes ønsker kan indfries.

Eksempler fra praksis, vuggestuen:

Vi vil gerne give børnene en "følelse af at være betydningsfulde" ved at bemærke, når nogen er fraværende i vuggestuen. F.eks. "Vi mangler en i dag, hvem er det vi mangler?" "Mon Ida holder fri i dag eller er hun syg?" Sætter en dialog i gang: "Anna, du tror at Ida holder fri sammen med sin mormor". Det samme gør sig gældende når barnet vender tilbage igen. "Hvor har du været?" "Vi har savnet dig". Vi giver barnet mulighed for at udtrykke sig og f.eks. fortælle om en oplevelse.

Hvert barn i vuggestuen har et "hus" med billeder af dem selv og deres nærmeste familie og evt. kæledyr. Disse huse giver anledning til rigtig meget dialog og barnet føler sig utrolig betydningsfuldt, når det sidder og kigger på sit hus. Barnet er omgivet af billeder af de nære og det er utrolig betydningsfuldt, at der sidder en voksen og måske andre børn, som er interesseret i at høre og se, hvad barnet viser og fortæller.

Eksempler fra praksis, børnehaven:

Når barnet starter som næsten 3-årig er rammen, som den voksne sætter, meget tydelig. Der er fokus på ydre styring. Når barnet går i ældstegruppen og er på vej i skole arbejdes der med, at barnet f.eks. selv skal vurdere om der skal regntøj på eller ej. De børn, der endnu ikke har denne

kompetence, får hjælp til at vurdere det. Og hjælp til at tænke sig om. Vi passer på ikke at tænke for barnet, men med barnet.

To børn kommer og spørger, om de må komme ud og lege. Jeg siger, at det må de gerne. Barn 1 spørger, hvad de skal have på ud?

Jeg siger: "Gå lige ud for at mærke, hvor koldt det er".

Barn 1. kommer og siger, at det ikke er så koldt, og spørger om han bare må tage jakke og sko på?

Jeg siger: "Hvis du synes, det er nok, så er det ok. Hvis du kommer til at fryse, må du gå ind og tage mere tøj på".

Børnene løber ud i garderoben og tager tøj på.

Eksempel fra praksis, Solsikken:

Før et nyt barn starter, er vi på hjemmebesøg. At møde pædagogen i sine egne rammer og mærke forældrenes dialog, er med til at skabe et fundament af tryghed. Tæt og ærligt forældresamarbejde udbygger dette fundament. I Solsikken er der et ekstra stort fokus på individet, fordi alle børn har så forskellige udfordringer, og det er vigtigt at hjælpe den enkelte med at udbygge sine kompetencer og deltagelsesmuligheder. Nogle gange er succeskriteriet at kunne deltage alene. Andre gange at tåle at dele legetøjet med et andet barn.

Dilemmaer:

Dilemmaer optræder ofte i spændingsfeltet mellem hensynet til individet og hensynet til gruppen.

Laveste eller højeste fællesnævner og tiden og normeringerne som faktorer, der er med til at afgøre kvaliteten af de udførte handlinger.

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og være med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

Det pædagogiske grundlag danner fundament for vores pædagogiske praksis som skal understøtte både det enkelte barn og gruppen af børn, herunder den sociale udvikling. De 4 læreplanstemaer, indkapsler mangfoldigheden af aktiviteter, som er i daginstitutionen, alle sammen midler til at udvikle sine sociale kompetencer. I vores børnehuse bidrager hvert barn/individ med noget til vores fællesskab. Vi tror på at børnene på sigt kommer til at fremstå som sociale, rummelige og mangfoldige mennesker ved at være deltagende i forskellige fællesskaber og med forskellige mennesker.

Børnene i Dagtilbuddene i Aarup skal opleve, at de til tider bliver behandlet individuelt, fordi der er forskel på deres behov. Børnene skal lære at være gode kammerater, respektere hinandens forskelligheder samt udvise respekt og tålmodighed over for hinanden. De skal lære at udvise medmenneskelighed, at vi tager hensyn til hinanden, venter på tur og hjælper hinanden.

I vores dagtilbud skal børnene have en oplevelse af, at der er plads til alle, ligegyldigt hvilke forudsætninger man har. Nogen kan kravle andre kan gå. Nogen har en 'mund, der driller' og kommer til at sige grimme ting, andre har svært ved at tegne. De lærer, at alle mennesker har noget at øve sig på, og at det er ok. Dette italesætter vi over for børnene og det er en del af vores kultur. Børnenes skal lære, at de hører til og at de kan gøre sig erfaringer med at "øve" indflydelse samt lære at værdsætte hinandens forskellighed.

Eksempler fra vuggestue og dagpleje på arenaer, der stimulerer den sociale udvikling:

- Tilknytningsfasen ved opstart
- Genkendelige strukturer
- Børnene i gruppen benævnes og tales om
- Sange og lege, som giver en rytme, f.eks. en rækkefølge. Og som lærer barnet at det skal afvente sin tur.
- Den voksne guider, støtter og italesætter og gør sammen med barnet. F.eks. 'Nu venter vi to sammen'.

Vi leger familie

Eksempler fra børnehaverne på arenaer, der stimulerer den sociale udvikling:

- Genkendelige hverdagsrutiner
- Samling og måltiderne, herunder samtaler om gruppen i gruppen
- Regellege og brætspil
- Rolle lege
- Deltagelse i leg generelt
- Miljøet får her en større betydning, om vi er i børnehaven eller vi er på opdagelse i nærmiljøet
- Praktiske gøremål, såsom oprydning

Fælles for vores dagtilbud er, at vores læringsmiljøer understøtter "deltagelse og medindflydelse" og "empati" samt vægter "legens betydning for social læring".

Som pædagogiske medarbejdere prioriterer vi at

- lave en genkendelig hverdag, hvor der er gode og læringsrige rutiner omkring samling, toiletbesøg, måltider, af- og påklædning. I disse situationer lærer børnene at tage hensyn og opnå nye færdigheder. Det er vigtigt at kunne mestre sin hverdag. Vi prioriterer at anerkende, når man øver sig. "Dette kan du ikke – endnu. Og det er helt ok! Du øver dig."
- Indrette fysiske miljøer, hvor børnene kan lege i mindre grupper. Der er mange typer af leg. Vi har blik for at alle børn deltager i meningsfyldte sammenhænge. Vi guider og skaber rammer for børnene.
- Støtte børnene i tackle egne konflikter. De skal lære, at alt ikke bliver til deres fordel. I hjemmet er de ofte centrum, i børnefællesskabet er de én blandt mange. Det kan gøre ondt, og man kan opleve modstand og afvisning. Det er også lærerigt.
- Vægte mellem hensynet til individet og til gruppen. Deltagelse i grupper bidrager til børnenes demokratiske dannelse.
- Tage børnenes perspektiv, leve os ind i deres tanker og handlinger. Det kan vi både, når det er vokseninitierede aktiviteter, rutiner og i den børneinitierede leg.
- Italesætte intentionen, vise at vi har empati for barnet og de andre børn. Derved lærer børnene også at have empati for hinanden.
- Være tæt på og nærværende med børnene. Vi skal vurdere om vi skal gå foran, ved siden af eller bag ved børnene for at støtte dem bedst muligt. Vi skal kunne guide barnet. Og hjælpe med at 'oversætte' f.eks. et skub til et venligt ønske om deltagelse.

Eksempel fra praksis

Solsikken: For at kunne deltage med andre, er første skridt, at barnet overhovedet har opmærksomhed på det andet menneske. Ofte er det den voksne, der er 'legekammeraten'. Det giver tryghed og forudsigelighed og mod på at kunne deltage.

Dilemmaer:

Den sociale udvikling og deltagelsesmuligheder kan for en 3-årig være afhængig af, at barnet sprogligt kan gøre sig forståelig. Barnet skal måske også kunne klatre i træer, for at kunne deltage i en bestemt leg. Omvendt kan gode sociale kompetencer give barnet modet til at udfordre sig og motivationen til at øve sig. Det hænger sammen.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

I Dagtilbuddene i Aarup er vi bevidste om, at børn lærer sproget gennem samspil og leg med andre børn, deres forældre og det pædagogiske personale. Vi skaber derfor rammer i institutionen, hvor der er mulighed for at børn bruger deres sprog, hvor det pædagogiske personale stiller åbne spørgsmål, skaber muligheder for at børnene kan udforske og eksperimentere med sprog og kommunikationen. Vi er bevidst om at sproget er i alt og det krydser ind over alle andre læreplanstemaer.

Dette gør vi ved at skabe læringsmiljøer hvor børnene har adgang til forskellige legeredskaber, bøger, spil mm. Hvor de pædagogiske personale er rollemodeller og sætter ord på alt det de gør og deres tanker. I vuggestuen og dagplejen bruger vi baby/børnetegn for at motivere til kommunikation.

Vi understøtter børnene i deres kommunikation, når de har brug for det bl.a. i deres lege og ved konflikter. Vi stiller åbne spørgsmål, der får børnene til at reflektere og skaber eftertanke ved dem. Det pædagogiske personale planlægger aktiviteter, hvor sproget er i centrum, det kan være sange, sanglege, læse, samlinger, rim og remser mm. Vi bruger også sproget i alle vores faste rutiner. Vi udfordrer børnenes sprog ved at vælge forskellige ord for samme ting, arbejder med begreber og overbegreber.

Som pædagogiske medarbejdere prioriterer vi at:

- Være gode sproglige og kommunikative rollemodeller for børnene, det gælder både de voksnes indbyrdes kommunikation, men i særdeleshed også i kommunikationen med børnene.
- Have øje for mimik, gestik og kropssprog, også indbyrdes.
- Være nærværende og opmærksomme i vores samtaler med et barn. Det har betydning, at der er minimum 5 turtagninger mellem barnet og den voksne.
- Udvide ordforrådet, ved selv at variere vores sprog og benævne. At se, mærke og høre på én gang øger sprogforståelsen.
- Italesætte ting, handlinger og intentioner, alt efter barnets alder. Det understøtter sprogforståelsen og de sociale kompetencer.
- Give tid, så barnet kan nå at svare. Bevidstheden om at barnet måske skal have 18 sekunder før et svar er klar er vigtig for troen på at kunne mestre og turde øve sig.
- Bruge baby/børnetegn til de yngste og tegn-til-tale i specialbørnehaven, samt visuel kommunikation.
- Vægte gentagelser og rutiner.
- Skabe rum for et godt læring miljø så børnene kan øve sig i at kommunikere, så de udvider deres ordforråd og får inspiration til sætningsdannelse. Bl.a. derfor er det vigtigt, at vi som voksne guider børnene i legene, så alle har mulighed for at deltage.

Eksempler fra praksis

Vuggestue og dagpleje

I vuggestuen og dagplejen betegnes kommunikation både som det helt lille barn, der pludrer, dem der bruger baby/børnetegn, dem der siger små ord og til barnet, der også har sætninger.

Både i vuggestuen og i dagplejen laver vi mange sprogstimulerende aktiviteter, så som at synge, fortælle, læse, italesætte og lege sanglege.

På væggene er der malet billeder, så der er noget, der kan inspirere til sange eller samtale.

Børnehave

I børnehaven har vi en pige, der er sprogligt udfordret. Hendes sprog er ikke aldersvarende. En dag sidder hun i sofaen og kigger. Jeg går over til hende for at spørge, hvad hun har lyst til at lave. Jeg tager mappen med pictogrammer med, så hun via billederne kan fortælle mig, hvad hun har lyst til.

Pigen kigger på mig og peger i bogen med billeder og siger læse. Jeg siger: "Du vil gerne, at vi læser en bog?" Så spørger jeg. Om hun vil gå med over til reolen og vise mig hvilken bog, vi skal læse. Pigen rejser sig og går med over og vælger en bog. Hun vælger en bog med mange billeder og lidt tekst. Vi tager den med over i sofaen og sætter os. Vi begynder at snakke om billederne. Mens vi snakker, kommer flere børn til. Undervejs i snakken spørger jeg ind til nogle af billederne. De andre børn er hurtige til at svare og vi aftaler at børnene skal skiftes til at svare. Dette for at give pigen plads til at svare med det sprog, hun har. Herefter spørger jeg forskellige børn. Pigen er meget optaget både af det jeg siger, men også af det, de andre siger og til tider gentager hun det, der bliver sagt. Da bogen er færdig kigger pigen på mig og siger. "Igen".

Sprog og kommunikation i børnenes leg

Børn lærer rigtig meget sprog og kommunikation i samspillet med andre børn. Når børnene leger øver de sig i at kommunikere, de udvider deres ordforråd og får inspiration til sætningsdannelse. Bl.a. derfor er det vigtigt, at vi som voksne guider børnene i legene, så alle har mulighed for at deltage. Vi kan også gå ind i legen som deltager, hvis vi vurderer, at det er nødvendigt, for at et barn bliver understøttet. Børn kan lære meget om kommunikation fra en omsorgsfuld og nærværende voksen.

Sprog og kommunikation i de daglige rutiner

Vi tænker sproget ind i vores daglige rutiner som f.eks. samling, hvor vi synger sange og sanglege og bruger rim og remser. Vi har også fokus på højtlesning af bøger og flere grupper har i perioder haft temaet "Min yndlingsbog", hvor børnene tager sin yndlingsbog med hjemmefra, som vi læser og taler om til samling. Derefter hænger vi et billede op af barnet med bogen, til inspiration til de andre børn og forældre. Vi har også forskellige sprogkufferter med forskellige emner eller eventyr med figurer til, som vi også bruger i f.eks. samling.

Vi kombinerer motorik og sprog, ved at lave motoriske øvelser med tilhørende remser til. Forskning viser at motorik og sprog hænger uløseligt sammen og derfor kombinerer vi ofte disse. Men sproget er overalt og kigger vi på de øvrige fem læreplanstemaer er sproget jo en del af dem alle.

Ved frokostbordet er der en oplagt mulighed for, at den voksne har samtaler med børnene. Børnene lærer ikke kun sproget, men også hvordan man kommunikerer i forskellige sociale sammenhænge, hvordan kommunikerer man, når man sidder ved et bord? Hvordan taler vi med hinanden? Hvilket toneleje taler man i, for at det er hyggeligt for alle, at være ved bordet. Hvad og hvordan siger man, når man gerne vil bede om noget? Og meget andet.

Der er også rigtig meget sprogstimulering på vores ugentlige skovture, hvor vi taler om de ting, vi ser på vejen og sætter ord planter, insekter og dyr vi møder.

Sprog og kommunikation i planlagte aktiviteter

Når vi planlægger aktiviteter i mindre grupper, tager vi udgangspunkt i det enkelte barns behov, har barnet en sproglig udfordring, er det her, vi vil sætte ind. Det kunne f.eks. være med en gruppe der har musik og sanglege, en gruppe der har dialogisk læsning eller en gruppe, hvor vi spiller spil. Både når vi planlægger et forløb og undervejs bruger vi stilladserings-strategierne, for at alle børn har mulighed for deltagelse.

Sproggrupper i børnehaverne

En gang om ugen har vi sproggrupper, hvor børn, som på den ene eller anden måde er udfordret sprogligt, deltager i små grupper. Her laver børnene forskellige sprogstimulerende aktiviteter, alt efter, hvor deres udfordringer ligger. I disse grupper har den sproglive vejleder mulighed for at holde

øje med barnets sproglige udvikling og derudfra vejleder kollegerne i det team, hvor barnet har base.

Solsikken sproglig udvikling

Vi understøtte børnenes sproglige udvikling med PECS - Picture Exchange Communications System - der styrker kommunikations- og sprogudvikling, samt pictogrammer og tegn til tale.

Eksempler fra praksis, Solsikken

I de individuelle handleplaner sættes mål for hvert barn. Vi superviseres af tale-høre konsulent fra Specialrådgivningen. Vi oplever ofte en forandring i barnets adfærd, når det lykkes at finde veje til at bære barnet nysgerrig og få kommunikative færdigheder. Det kan være via konkrete, via PECS, Boardmakers/pictogrammer, tegn-til-tale eller lyde.

Et nyt barn er startet og kan ikke kommunikere med os på dansk. Han får fra starten en PECS mappe, som vi kommunikerer med ham igennem. Billeder sikrer, at vi interagerer med hinanden, og barnet forstår, at vi gerne vil kommunikere med ham. Barnet lærer, at han kan kommunikere med os og bytte billeder, til det han gerne vil, samtidig med, at han får de danske ord indøvet. Han lærer også, at han ikke altid kan få et ønske/ behov opfyldt. Med tiden får mappen mindre og mindre betydning, når barnet kan udtrykke sine ønsker og behov verbalt.

I Assens Kommune er det besluttet, at sprogvurdere alle 3 årige børn, samt de 5 årige børn, som har haft eller har behov for en fokuseret eller særlig indsats – medmindre andet er aftalt med PPR.

- *Hvordan tilrettelægger vi indsatsen om sprogvurderingen?*
- *Hvordan følger vi op på resultaterne pædagogisk?*
- *Hvordan involverer vi forældrene i opfølgningen på barnets resultater?*
- *Hvordan arbejder vi med flersprogede børns udvikling af kommunikation og sprog?*

I Dagtilbuddene i Aarup laver vi sprogvurderinger på barnet, når de er så tæt på 3,4 år som muligt. Vi bruger sprogvurderingsværktøjet 'Hjernen og hjertet'. Når vi har sprogvurderet barnet, kommer der et resultat, der fortæller hvor barnet er sprogligt.

For de børn, hvor resultatet ligger i fokuseret eller særlig indsats, laves der handleplaner i samarbejde med forældrene for den daglige sprogstimulering og de vil blive tilbudt en plads i børnehavernes sproggrupper. De børn der kommer i særligt indsat vil ud over dette også blive indstillet til kompetenceteamets tale/høre konsulent. Alle børn, der i deres 3 års vurdering scorer fokuseret eller særlig indsats vil blive sprogvurderet igen, når de er 5 år.

Målene i handleplanerne evalueres og evt. nye mål sættes. Samarbejdet med forældrene vil ofte være i forbindelse med 3-måneders samtalen efter opstart i børnehaven.

Flersprogede børn

Vi vurderer fra barn til barn, hvor de ligger i deres udvikling af det danske sprog. De vil ofte få tilbudt en plads i en sproggruppe, for at støtte ekstra op om udviklingen af sproget. Vi er meget opmærksomme på, hvordan deres sprog løbende udvikler sig. Børnene er ofte sprogligt forsinkede, da de er ved at lære to, nogle gange tre sprog på samme tid. Vi arbejder med deres danske sprog i børnehaven og forældrene opfordres til at holde fast i at tale deres modersmål hjemme. Vi sørger for at barnet kan udtrykke basale behov, ved at have adgang til pictogrammer, som barnet kan pege på.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer*

Vores fælles mål i Dagtilbuddene i Aarup er, at alle børn har de bedste motoriske forudsætninger inden barnet skal starte i skole. Det gør vi ved at skabe et udviklende læringsmiljø, hvor børnene kan få mange og alsidige bevægelseserfaringer. Vi skaber en ramme i dagtilbuddet, hvor barnet kan udforske sine omgivelser med kroppen, og dermed bidrage til udvikling af barnets motoriske potentiale. Vi er bevidste om at kroppens sprog er lige så stor og vigtig en del som det talte sprog og hænger sammen.

I Dagtilbuddene i Aarup vægter vi meget den fysiske udfoldelse og den mentale sundhed. Den mentale sundhed handler rigtig meget om at barnet både i dagtilbuddet og hjemme oplever at være set, hørt og forstået. Med andre ord anerkendt for den man er. At der er deltagelsesmuligheder og at barnet er tryk nok til at turde deltage.

Når vi beskæftiger os med krop, sanser og bevægelse, vil vi automatisk berøre de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere prioriterer vi at

- Skabe motoriske udviklings - og læringsmiljøer inde såvel som ude. Det være sig både planlagte samt i spontant leg.
- Sætte en ramme, der kan bidrage til de sociale fællesskaber, som ses i leg med kroppen. Eksempelvis ved fangelege, boldlege og når man sammen tumler i motorikrummet.
- Være motiverende og rollemodel for børnene.
- Gå både "foran, ved siden af og bagved" i legen. Bevidstheden omkring vigtigheden af imitation gennem deltagelse er her væsentlig.
- Bruge udelivet som ramme for at udforske kroppens kompetencer. Muskelstyrke, udholdenhed, balance, sanseintegration.
- Indrette fysiske læringsmiljøer, der støtter børnene i deres motoriske udforskning og udvikling.
- Sætte kropslig kreativitet på dagsordenen som vokseninitieret legeaktivitet men også i den frie leg.
- Understøtte børnenes selvstændighed gennem motoriske udfordringer i rutinesituationer, ved at lade dem være aktivt deltagende, men også stille krav om det. Således undgår vi at hjælpe for meget og dermed begrænse barnets udviklingsmuligheder. Der er plads til i 0-3 årsalderen at underøge og sanse maden med hænderne som led i at "lære at spise selvstændigt". Og i 2-6 års alderen deltager børnene aktivt ved praktiske opgaver i hverdagen. At dække rullebord og trille det fra rum til rum, at vaske borde og stole af med en klud m.v.
- Udfordre og styrke børnenes mundmotorik gennem legeaktiviteter.
- Gøre os bevidste om vigtigheden i at barnet lærer selvregulering gennem aktiviteter der veksler mellem høj og lav intensitet.
- Skabe miljøer, der giver børnene mulighed for at øve sig. Der er plads til at afprøve grænser, falde, få et kompetenceskram og blive guidet op igen.
- Være bevidste om vigtigheden af sansestimuli og sanseintegration.
- Skabe et læringsmiljø med plads til motorik gennem sang, musik og fagter. Hvor det at aflæse rytmer, stemning og intensitet bidrager til barnets evne til selvregulering.

Hvert år i uge 41 afholdes temaugen "Rend og Hop," for alle i Dagtilbuddene i Aarup. I denne uge samarbejder vi på tværs af afdelingerne såfremt det giver mening for den enkelte børnegruppe. Her er der ekstra opmærksomhed på krop og bevægelseslege.

Eksempel fra praksis

På legepladsen i børnehaven

En dreng på 3 ½ år sidder bag på en to personers cykel og venter på, at et andet barn kommer for at cykle ham rundt.

Jeg går hen til ham og siger: "Du vil gerne cykles rundt, måske vi skal finde en cykel, der passer til dig, så du selv kan cykle?" Drengen siger: "Jeg kan ikke cykle". Jeg siger: "Jeg hjælper dig, så du kan lære det".

Vi går sammen hen og finder en cykel. Han sætter sig op på cyklen. Jeg viser ham, hvordan han skal sætte benene på pedalerne og bruge benene til at træde med. Til en start synes han, det er svært. Jeg opmuntrer ham og skubber lidt bag på, så han kan få fornemmelse af, hvordan han skal gøre med benene. Efter et stykke tid stopper jeg med at skubbe, men går bag ved ham og siger: "Se du cykler selv nu". Han bliver glad og cykler videre til han skal op af bakke. Her bliver det igen svært og jeg giver igen et lille skub og siger, at han skal øve sig i at bruge sine benmuskler. De næste dage ser vi, at han øver sig i at cykle.

I Assens Kommune er der som nævnt udarbejdet en ny Sundhedspolitik som understøtter alle borgeres – herunder også børns - fysiske og mentale sundhed. Samtidig ses en udvikling af stadig flere overvægtige børn i Assens Kommune. I effektmålene for politikken står:

- *Alle børn er fysisk aktive i institutioner og i fritiden.*
- *Hvordan arbejder vi med børns fysiske og mentale sundhed hos os?*

Ved at arbejde fokuseret og systematisk med lærerplanen, herunder det pædagogiske grundlag, danner det et solidt grundlag for arbejdet med børnenes fysiske og mentale sundhed i Dagtilbuddene i Aarup-området. (Se også læreplanstemaet 'krop, sanser og bevægelse')

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

Vi laver læringsmiljøer, hvor vi planlægger temaer og forløb der omhandler naturen og Science hvor vi udfordrer børnenes nysgerrighed ved at skabe rum for eksperimenterende tilgange. Skaber rum for undrende spørgsmål, vi sammen må undersøge svarene på. Hvor børnene mærker naturen f.eks. ved at klatre i træer, rulle ned af bakker og lege med vand m.m. Vi lader børnene gå på opdagelse i naturen og på legepladsen finde små dyr og undersøge dem. Vi snakker med børnene om hvordan ting opstår, hvor ting kommer fra. Vi inddrager tal, farver og former i legene.

Vores legepladser er indrettet således, at der både er natur, legeredskaber og plads til at eksperimentere.

Vi ser science som en tilgang, hvor vi sammen er undrende og undersøgende på det som optager børnene, og som aktiviteter, hvor de pædagogiske medarbejdere vil vise børnene eksperimenter.

Som pædagogiske medarbejdere prioriterer vi at

- Planlægge forløb, der giver børnene ny viden om den verden de befinder sig i.
- Stille spørgsmål der skaber omtanke ved børnene og hvor børnene får mulighed for at ydre deres perspektiv.
- Gå på opdagelse sammen med børnene og undersøge svar på det, vi ikke ved.
- Fortælle børnene, at vi heller ikke ved alt, men det er muligt at finde svarene sammen.
- Skabe mulighed for at børnene kan afprøve forskellige konsistenser, strukturer, materialer, f.eks. mudder og vand.
- Gå på opdagelse i skoven og lokal området.
- Være eksperimenterende, ved at skabe muligheder for at undersøge naturvidenskabelige ting.
- Sætte ord og handlinger på hvor ting, dyr m.m. kommer fra.
- Give børn en fornemmelse af deres plads i verden.

Vi taler om og med kvierne

I Assens Kommune er vi omgivet af natur, vand og skov. Der er rige muligheder for at inddrage lokalmiljøerne i den pædagogiske praksis. (Sundhedspolitikken)

- *Hvordan anvender vi naturen i vores lokalområde som et pædagogisk læringsmiljø for jeres børnegruppe?*

I Aarup har vi skoven og åen lige henne om hjørnet og den bruger vi på mange forskellige måder. I Dagtilbuddene i Aarup går børnene på tur i nærområdet jævnligt. I børnehavegrupperne er det en gang om ugen. Nogle gange går vi på oplevelse og finder insekter på legepladsen. Andre gang er det for at se på skoven og hvad der vokser i den.

I Solsikken bruges vores minibus flittigt. Den kan bringe os ud til forskellige former for natur. Naturen bliver et middel til at træne de sociale kompetencer og den motoriske udholdenhed.

Eksempler fra praksis

Daglejen: En af yndlingsbeskæftigelserne hos mine 4 drenge er at grave i jord og huller. Tit går vores udendørstur til et 'spindelvæv', vi kan klatre op af. I midten af spindelvævet står der en kæmpe pæl til at holde det oppe og ved den pæl har drengene fået en ide om, at de skal grave. Så med alle vores ture til spindelvævet, var det blevet til et ret stort hul. En dag tog vi skovl og spand med og alle var med til at grave jord i spanden og fylde hullet til igen. Det blev til en del spandfulde

og drengene var meget aktive i ideen. Tror dog vi skal have spanden og skovlen med en anden dag igen. Jord under neglene og ja over hele kroppen er bare fedt.

Dagplejen: Vi har i min dagpleje arbejdet med dyr i naturen. Når børnene er kommet, snakker vi om, hvilket dyr vi skal på jagt efter denne dag.

De vælger regnormen. Det er en regnvejrsdag, så det var nemt at finde den første regnorm. Alle er glade, vil gerne deltage og de syntes, det er spændende. Vi snakker om, hvordan den ser ud: Den er lang. Den er våd. Den er ulækker. Den har ingen ben.

De har passet den hele formiddagen. Da vi er færdige, bliver den sat ud igen. Efter middagsluren skal de lige se, om den venter på dem ude i jorden. Vi så en film om hvor regnormen bor på YouTube.

Næste dag og flere dage snakker børnene igen om orme.

Kultur, æstetik og fællesskab

"Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- *Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab*
- *Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag*
- *Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.*

Vi skaber en kultur hvor Glæde, Mangfoldighed og Udvikling er det gennemgående i alt, hvad der sker i og omkring Dagtilbuddene i Aarup. Kultur giver en måde at forstå sig selv og verden på, jo

flere kulturelle udtryksformer vi møder jo nemmere og bredere bliver vores syn på verden og os selv.

Traditioner og årstider

Børnene får mulighed for at opleve og afprøve sig selv i forhold til et bredt spekter af kulturelle udtryksformer.

Vi arbejder med husets tilbagevendende traditioner ved, at børn og voksne fordyber sig i forløb bl.a. op til de forskellige højtider, men også de overgange, der er i deres liv her. Og vi arbejder ud fra at børnene trives med at udtrykke sig på flere måder, og bruger sig selv i forskellige sammenhænge. Vi vægter at markere følgende årstider og traditioner: Jul, Fastelavn, Påske, Markedsdag, Skt. Hans, Høst og efterår, samt Rend og HOP-uge.

Arrangementer: Vi inviterer bedsteforældre en gang om året og præsenterer vores børnehaves kultur og dagpleje/vuggestue kultur for denne generation. De har planter med til vores krukke, hvilket giver børnene et ejerskab. 2 gange årligt inviteres forældre i børnehaverne til en hel dag, hvor de kan deltage i børnehavelivet sammen med deres barn. Det er typisk et par uger før påske og i uge 41

Aktiviteter:

Vi benytter tilbud fra filmcentralen om biograf film 2-4 gange om året, som vises i den lokale biograf. Præsten inviterer hvert år til jul til krybbespil i kirken og skolens 6. klasser inviterer på teaterforestilling. Temauger kan være om 'mad og madkultur', 'IT og Krea' eller 'indianer tema'.

Måltidet: Vi arbejder med dagens måltider, skaber en kultur, hvor vi har fokus på hygge og nærvær, når vi spiser sammen med børnene. Vi ønsker, at børnene oplever glæden ved måltidet og det sociale samvær.

Læringskultur: Vi ønsker at skabe en lærings kultur, hvor nysgerrige børn får lov at udfolde sig med mange forskellige materialer og udtryksformer. Vi arbejder med æstetisk læring, den kundskab vi får gennem sanser, følelser og oplevelser.

Mangfoldighed: Vi vil gerne invitere forskellige former for kultur og kulturelle udtryksformer ind i vores huse. Vi vægter det brede arbejdsmarked, tager udenlandske borgere i sprogpraktik og tilbyder os som arbejdsplads til borgere, der har brug for dette. Vores dagtilbud repræsenterer alle børn fra 0-6 år, fordi vi er så heldige at have Solsikken i vores område.

Evalueringens kultur

"Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringens kultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen." *Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51*

Evalueringens kultur i Assens Kommune

I Assens Kommune skal etableringen af en evalueringens kultur i dagtilbud forstås, som udvikling af en læringskultur. Læringskulturen har til formål at skabe - og arbejde med meningsfuld viden i forhold til at kvalificere den pædagogiske praksis løbende. Det betyder med andre ord, at vi kontinuerligt og systematisk undersøger og udvikler på praksis for at blive klogere på praksis – sammen – for børnenes skyld.

Det er i den pædagogiske praksis gennem voksen-barn tilknytningen og i børnefællesskaberne, at det enkelte barns trivsel, udvikling, læring og dannelse sker. Det er derfor også en bevægelse fra praksisfællesskaber til professionelle læringsfællesskaber, hvor vision, faglig ledelse og samarbejde er nøglebegreber. Der er fokus på både børn og voksnes læreprocesser.

Det at sætte mål, dokumentere i praksis, evaluere og skabe ny og bedre praksis er en pædagogisk metode, som motiverer fagprofessionelle i forhold til at skabe optimale læringsmiljøer for alle børn i dagtilbud.

Der anvendes metoder, som understøtter systematik – og tydelige mål for undersøgelserne og for at evaluere sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring for hvert læreplanstema.

Der arbejdes med en udvidet SMTTE, blomsten, læreplanstræet eller andre metoder – hvert dagtilbud vælger en metode eller flere som de dygtiggør sig i.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer det pædagogiske læringsmiljø?

Hvordan arbejder vi med evalueringskultur vedrørende:

1. *Læreplanstemaerne?*
2. *Børnenes udvikling og læring - og læringsmiljøerne?*
3. *Her og nu - kvalificering af praksis?*
4. *Pædagogisk udviklingsarbejde?*
5. *Andet?*

1. Læreplanstemaerne

I løbet af en 2-årig periode skal hvert team lave en EVA på alle 6 læreplanstemaer og evaluere praksis herudfra. Vi har i hver afdeling et aftalt tema, som hverdagen planlægges ud fra

2. Børnenes udvikling og læring – og læringsmiljøerne

På teammøderne hver 14. dag drøftes og justeres læringsmiljøerne.

På afdelingsmøderne evalueres de læringsmiljøer, vi har fælles morgen og eftermiddag. Vi bruger EVA. Herudover er trivselsmålingerne 2 gange om året også et indspark til evalueringen.

3. Her og nu – kvalificering af praksis

Faglig ledelse, med deltagelse i praksis

4. Pædagogisk udviklingsarbejde

Det er som oftest den årlige pædagogiske week-end der er afsættet for pædagogisk udviklingsarbejde. Herefter faciliteres teammøder og afdelingsmøder af de pædagogiske ledere og dagplejepædagogen, således at det nye implementeres i dagligdagen.

5. Arbejdet med at lave en evalueringskultur er vi ikke helt i mål med endnu. Vi er et nyt ledelsesteam, som sammen skal finde en vej ind i dette. Vi er i gang med at prøve forskellige metoder af, bl.a. GLK og Vi bruger Evaluerings Institutets EVA model til at sætte fokus på læreplantemaerne og læring gennem hele dagen. Vi har brugt 'blomsten' gennem de seneste 2 år. Over en 2 årig periode skal alle læreplans temaer have været taget op og lavet EVA på. Vi arbejder løbende med at kvalificere vores praksis ved at sætte daglige rutiner på dagsordenen til afdelingsmøderne. Her taler vi om, hvordan vi gør i praksis, hvad fungerer og hvad skal der arbejdes med at gøre bedre. Her aftaler vi hvem der gør hvad. Her efter tager vi det op på et møde igen og evaluerer om det fungerer. Efter en periode hvor en afprøvende tilgang har været prioriteret er vi nu på vej til i højere grad at målsætte os.

Dokumentation og evalueringspraksis

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Den styrkede læreplan, rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan vi kort beskrive vores arbejde med at etablere en evalueringskultur, som en del af det daglige pædagogiske arbejde. Vi kan fx beskrive, hvordan vi arbejder systematisk med evaluering, om vi arbejder med særlige metoder, om vi arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora vi drøfter og reflekterer over vores pædagogiske praksis mv.

Dette bliver præciseret i løbet af det kommende år.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her beskriver vi, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til vores evalueringskultur i hverdagen.

Dette bliver præciseret i løbet af det kommende år.

Inddragelse af forældrebestyrelsen?

Her kan vi kort beskrive:

- *hvordan forældrebestyrelsen inddrages i udarbejdelsen, evalueringen af og opfølgningen på den pædagogiske læreplan?*
- *hvordan forældrebestyrelsen inddrages i arbejdet med at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til skole*

Forældrebestyrelsen har været inddraget i drøftelser i løbet af det forgangne år. Dette bliver præciseret og videreudviklet i løbet af det kommende år.

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på [Danmarks Læringsportal EMU](#)